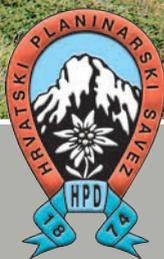

HRVATSKI **110** GODINA **100** GODIŠTA PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

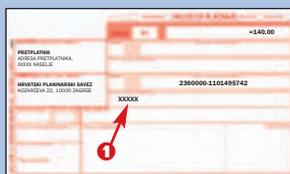
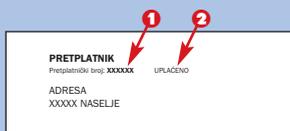
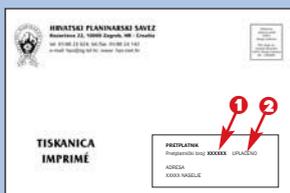
**LISTOPAD
2008**

10

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva** godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1. lipnja 1898.** Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2008. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo **35 eura**). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznak o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranima na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata!). Podrobnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotičeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajš
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

438 Skriveni kutak Biokova

443 Crtice s Lastova

447 Nepoznati vrhovi i dolci primorske strane Velebita

454 Zavelim

TEMA BROJA

Nepoznati kutci i staze u hrvatskim planinama

SADRŽAJ

Skriveni kutak Biokova	438
Denis Vranješ	
Crtice s Lastova	443
Branko Meštrić	
Nepoznati vrhovi i dolci primorske strane Velebita	447
Vitomir Cerovac	
Zavelim	454
Hrvoje Zrnčić	
Iz planina... (fotografije)	456
Ona i ja se volimo	458
Ivan Hapač	
Stijene, stijene!	461
Darko Kos	
In memoriam: Pavle Kozjek, Damir Srednoselec	465
Planinarski tisak	468
Planinarski kalendari za 2009. godinu	470
Planinarske kuće	472
Vijesti	474
Kalendar akcija	476

SLIKA NA NASLOVNICI

Na putu između Velikog Lubenovca i Velikog Kozjaka na sjevernom Velebitu

foto: Alan Čaplar

Skriveni kutak Biokova

Denis Vranješ, Split

Fraza kojom bih mogao opisati svoje planinarenje u posljednje vrijeme zasigurno bi bila: »I nakon Biokova – Biokovo!« Naime, posljednjih mjeseci često sa svojom malom družinom iz HPD-a »Mosor« krstarim po biokovskim vrletima, upoznavajući prijatelje s neodoljivom magijom te dalmatinske ljepotice.

Nakon više tura po tradicionalnim stazama i vrhovima, sredinom travnja došlo je vrijeme da nas provedem predjelom kojemu sam se već nekoliko puta divio s Kimeta. Riječ je o biokovskom rezervatu šume bukve i jele Sutvid – Kimet, u kojemu ne postoje markirane staze, a stanje nekadašnjih trgovačkih staza između Zabiokovlja i Makarskoga primorja, točnije između Župe i Tučepa, danas je zbog nezaobilaznog faktora »zuba vremena« vrlo upitno. U literaturi i na internetu nisam uspio pronaći nikakav koristan podatak o tom predjelu, a promatrajući s Kimeta taj vjerojatno najmanje poznat dio Biokova, često sam poželio zaći u taj nepregledan lanac vrtača. Tu caruje i najveća od najvećih – vrtača promjera 200 m na dnu i dubine 300 m – Stopanj dolac. Razmišljao sam o tome godinu dana, dok napokon nisam shvatio da je došlo pravo vrijeme. Okupio sam ekipu istomišljenika, koji nisu ni trenutka dvojili kad sam im predočio plan.

Te se je subote u poslijepodnevним satima nas osmero uputilo iz Splita prema Župi, malome mjestu koje se smjestilo na najzapađnijem dijelu zabiokovske zavale, pod prijevojem Turijom. U zaseoku Rogličima susreli smo se s ljudima koji upravljaju planinarskom kućom »Akademik Josip Roglič« na Čuliji. Gospodin Stjepan Roglič, s kojim sam se čuo nekoliko dana prije našeg dolaska, nije nas na žalost mogao dočekati, ali tu je bio njegov otac Cvitan, inače nećak proslavljenoga geografa koji je život posvetio istraživanju dalmatinskoga krša.

Njegovo ime danas nosi planinarska kuća na Čuliji. Iako nas je još čekalo premještanje jednog automobila do Tučepa, da bi nas sutradan dočekaao nakon silaska s Biokova, nisam se mogao oprostiti od gospodina Rogliča, koji je svojim uspomenaма na brojna zajednička putovanja i speleološka istraživanja sa slavnim stricem potpuno zaokupio moju pozornost. Tako sam prema Čuliji krenuo više od sat vremena nakon svoje družine, koja je u međuvremenu već gotovo stigla do kuće.

A ja sam polagano, što zbog velike sparine, što zbog prizora pored kojih sam prolazio – špilja pretvorenih u skloništa, dubokih jama, mjestimice gustih grabovih šuma te dolaca ispunjenih žutim cvjetovima jaglaca – kročio lijepo uređenom i markiranom stazom prema Čuliji. Kad sam stigao, moje se društvo već raskomotilo i naložilo vatru pred kućom. To je inače očuvan kameni stan – pojata, koja pripada obitelji Roglič i koja je 2006., povodom 100. godišnjice rođenja akademika Rogliča, prenamijenjena u planinarski objekt. Unatoč tomu, tek malo planinara zna da kuća postoji, a još su rjeđi oni koji su je posjetili i u njoj prenoćili. Ta je kuća i jedini

Tradicionalna kuća na Čuliji u Zabiokovlju

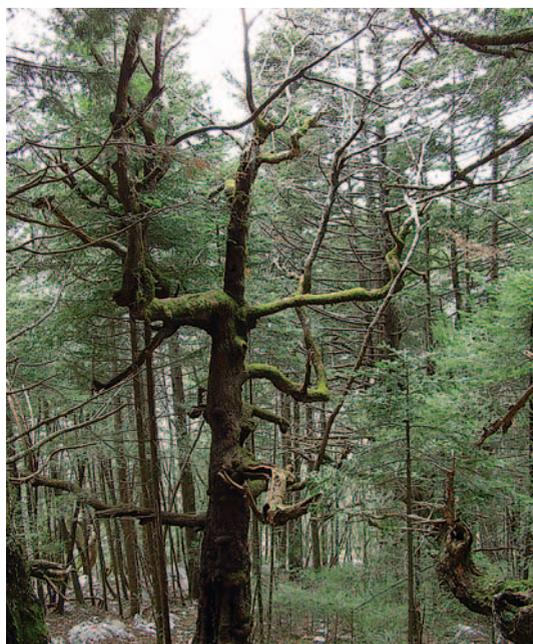
DENIS VRANJEŠ

Nakon više tura po tradicionalnim stazama i vrhovima, došlo je vrijeme da prijatelje i sebe provedem predjelom kojemu sam se već nekoliko puta divio s Kimeta. Riječ je o biokovskom rezervatu šume bukve i jele Sutvid – Kimet, u kojemu ne postoje markirane staze

planinarski objekt u tom dijelu Biokova pa predstavlja idealno ishodište za istraživanje, kako sjevernih padina Biokova, tako i obližnje planine Šibenika. Spavaonica je na gornjem katu, a pod joj je pokriven laminatom. Dovoljno je prostrana za društvo naše veličine.

Ipak, nikome te večeri nije bilo do spavanja. Treptajućim zvijezdama posuto nebo i mjesčinom obasjani obrisi Sutvida učinili su tu noć nezaboravnom. Uz toplinu rasplamsale vatre dugo se u noć raspravljalo o prethodnim i budućim turama, o svemu lijepome što nam je u život unijelo planinarenje i o još mnogočemu. Morali smo ipak zaključiti sve te lijepo teme što smo ih načeli te večeri jer je trebalo misliti i na sutrašnji, bez sumnje iznimno naporan dan, pa smo se povukli u spavaonicu i ušuškali u svoje vreće. Još sam neko vrijeme razmišljao o tomu što bi nas sutra moglo sve očekivati na putu u nepoznato, ali me srećom umor ubrzo shrvaio i utonuo sam u san.

DENIS VRANJES

Jedna biokovska jela

Put u nepoznato

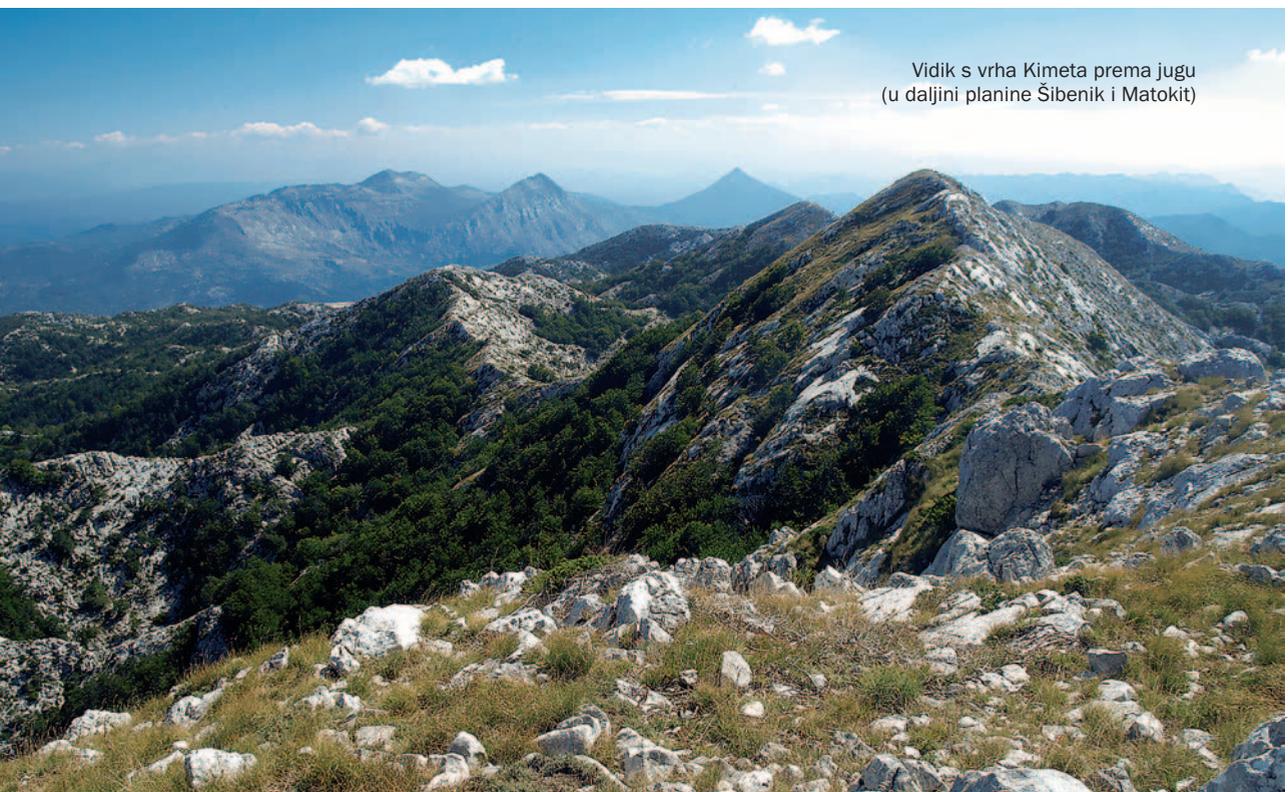
U nedjelju je osvanuo prekrasan dan. Sušta suprotnost danu prije, kad su oblaci gotovo potpuno prekrili hrbat nad Župom i pokušali nas obeshrabiliti, kako bismo odustali od nauma da prijedemo preko Biokova u Podbiokovlje. Zahvaljujući svojoj odlučnosti bili smo nagrađeni najvrjednijim poklonom što smo ga taj dan mogli poželjeti. Nebo je bilo gotovo kristalno čisto, tek s ponekim oblačkom, koji nije izgledao nimalo prijeteći.

Nakon spremanja, opskrbe vodom iz čatrnje pored kuće, čišćenja i zaključavanja kuće, pred nama je bio najstrmiji dio ture. Markiranom stazom, preko posljednjih tragova civilizacije koje ćemo vidjeti do biokovske ceste i Jakićuše – Buljubašića stanova, uspinjali smo se kroz gustu šumu, točnije prašumu, endemske biokovske jele (*Abies biokovoensis*), čiji su nam pojedini primjerci nalikovali na scenografiju za neku fantastičnu priču, poput Tolkienove o »Gospodaru prstenova«. Imao sam prigoda i ranije hodati jelovim šumama, ali nijedna dosad nije mi izgledala tako magično. Ogromne, vodoravno položene grane doslovno izgledaju poput raširenih ruku koje srdačno dočekuju rijetke posjetitelje. Ta je jela, uz tisu, koje

također ima na tom području, ali mnogo manje, kod nas jedina četinjača koja se često obnavlja iz panja, pa su oblici koje poprimaju stara stabla jele doista čudesni. Ipak, hodanje tom šumom zahtijeva i dodatni oprez, jer je staza prilično klizava, a što je još opasnije, oko nas poput upozorenja leže brojne razbacane grane i cijela stabla u stanju truljenja, pa nikad ne znaš što bi ti moglo sletjeti na glavu. Poput čipke vezen uzorak na kori jela otkriva uzročnike propadanja brojnih stabala.

Kad smo izašli iz šume, prvo nam se u daljini otkrio vidik na imponantan stožac Sv. Jure, a skorim dolaskom na sedlo pod Sutvidom, na pučini uzburkanog mora vrtača pred nama izniknuo je i naš cilj tog dana, Kimet. Tu markirana staza nastavlja kroz klekovinu u smjeru jugoistoka prema crkvi Sv. Roka i istoimenom vrhu, dok je pred nama labirint koji tek treba proći. I to u najboljoj maniri Ježurke Ježića, bez staze i puta. Stoga sam se prvo popeo na sam vrh Sutvid, ne bih li sebi osigurao što bolji pogled i pokušao odrediti najprikladniji smjer napredovanja. Odmah mi je za oko zapeo jedan stjenoviti hrbat koji odmiče u smjeru jugozapada. Učinio mi se idealnim za početak, ali naravno da nikad ne znaš što te očekuje na

Vidik s vrha Kimeta prema jugu
(u daljini planine Šibenik i Matokit)

DENIS VRANJES

Skupna fotografija na vrhu

kraju onoga dokle pogled doseže, pa sam, dođuše bez prevelikih očekivanja, baš tim smjehom poveo svoju družinu.

Kamene gromade prekrivene gustim velom klekovine zahtijevaju najveći oprez pri svakom koraku, pa smo bili primorani polako napredovati od glavice do glavice, od jedne kamene barijere do sljedeće. Ali planinarenje ionako nije sport i nismo tu da obaramo nekakve vremenske rekorde. Prvu veću stanku napravili smo na Dubinoj glavici, kako bi se sad već prilično razvučena skupina iznova okupila. Na tako razvedenu terenu postaje sve teže održavati vizualni kontakt.

To područje skriva pravo speleološko blago. Većina jama još uvijek čeka da bude istražena, a najviše sam se pribojavao da neku nehotice ne otkrijemo pod dubokim slojem klekovine. Ali ni oprez nije mogao umanjiti moju očaranost tim dijelom Biokova. Duboke vrtače ispunjene visokim stablima bukve i jele svugdje uokolo nas! Vjerojatno su neki primjerci i dostizali onih tridesetak metara visine o kojima se mogu pronaći podaci u literaturi. Kontrast boja koji hipnotizira pogled i svaki

novi korak čini sve težim, a miris kadulje ispunjava nosnice i ushit čini potpunim. Gotovo cijelim putem držim kameru u ruci, pokušavajući njome ovjekovječiti svaki detalj, svaki dolac čijim strmim rubovima oprezno prolazimo, svaki gusto obrastao šumarak, čije granje neumorno šiba po nogama i tijelu, svaku škrapu koju je kroz vjekove izdubila kiša, svaki otvor tajnovite jame na dnu neke od bezbrojnih vrtača, svaku divokozu koja nas putem pažljivo prati s okolnih glavica dok švrljamo njenim domom. Usprkos tomu, ipak me uspješno iznenaditi jedno stado koje je brzo dotrčalo iz obližnje šume i doslovno proletjelo na kojih pet metara od mene. Od uzbuđenja nastalog nadolazećom bukom, pritisnuo sam krivi gumb i ugasio kameru. Prokletstvo! Koliko god često viđao te biokovske ljepotice, uvijek me iznova preplavi dječjačko ushićenje kad se nađem u njihovoj blizini. Za razliku od divokoza, ni ovaj put, kao i mnogo puta dosad, nije mi se ostvario san da ugledam vuka u prirodi, iako sam uvjeren da će me taj sramežljivi vladar kad-tad počastiti svojim društvom. Kraljicu Biokova često viđam, a sad je red, za neki od nadola-

zećih posjeta Biokovu, da upoznam i samog kralja, njuškom i repom.

Ovisni o dalmatinskoj ljepotici

Uspinjući se polako, ali sigurno prema Kimetu euforija je obuzimala svaki djelić mog tijela. Više nije bilo ni trunke sumnje. Uspjeli smo pronaći put kroz taj labirint vrtača i uskoro ćemo zakoračiti na Kimet. Tu me pred sam kraj zanos tjera k vrhu i posljednji mi se koraci čine tako laganima kao da sam maloprije krenuo sa Čulije. Nije bilo ni trunke umora. Sreća ga je u potpunosti zatomila. Sreća zbog prijedena i videna. Ovo je možda i jedini predio Biokova gdje se još uvijek može okusiti onaj osjećaj pustolovine iz samih početaka planinarenja, kad je svaki izlet bio izlet u nepoznato.

Na vrhu su nas dočekale još dvije članice naše družine, koje su stigle markiranom stazom s Ravne vlaške, pa smo se nakon poduže stanke radi okrijepe i uživanja u vidiku prema Sutvidu i prevaljenoj dionici, zajedno spustili na lokalitet Jakićušu na biokovskoj cesti. A tu smo se zbog više sile bili primorani rastati, pa je ženski dio ekipe nastavio automobilima do Tučepa, a nas četvorica, obasjani crvenilom zalazećeg sunca, započeli smo sa spuštanjem od Malog Vrha prema moru. Koliko god su mi se prije samo nekoliko sati posljednji koraci uspona na Kimet činili lakima, toliko sam sad osjećao

umor silazeći niz lijepo uređenu stazu, djelomično uklesanu u stijenu. Svaki sljedeći korak bivao je sve težim, a posljedice dvanaestosatnog hodanja najviše je čutilo moje desno koljeno. Ali ni to nije moglo obuzdati sreću zbog uspjeha. Prešli smo sa sjeverne na južnu stranu Biokova i to preko jedinog njegova dijela gdje zasad nema planinarskih staza. Pritom smo vidjeli magičnu prašumu biokovske jele, nepregledno more dubokih vrtača, brojne znatiželjne divokoze i mnoge druge prizore koji su nam oduzimali dah cijeli dan.

Među kuće u Tučepima, uokolo kojih je odzvanjao lavež pasa, ušuljali smo se po mraku. Umorni, ali nadasve zadovoljni. I odlučni da ćemo sve to jednog dana ponoviti, iako će sigurno dotad i »staza« kojom smo kročili doista i biti staza, jer su kolege planinari HPD-a Sveti Jure iz Zagvozda i Udruge Vrdol iz Župe najavili skoro uređenje i markiranje dionice koju smo prošli te nedjelje.

Biokovo svoje otkriva »na kapaljku« i time trajno uspijeva sačuvati našu pozornost. Svaki posjet toj dalmatinskoj ljepotici novo je otkriće. I ovaj izlet, satkan od mnogo iznenađenja, postao je za nas veliko otkriće. I vas pozivam da se upustite u otkrivanje toga najsamozatajnijeg dijela Biokova jer će sva vaša osjetila ispuniti ljepotom i nagraditi vas doživljajima i uspomnama za cijeli život.

Crtice s Lastova

Branko Meštrić, Zagreb

U našem je časopisu objavljeno već nekoliko članaka o planinarskim mogućnostima i planinarenju po Lastovu. Posljednji je napisao Damir Bajs (HP 5, 2007, str. 179. - 181.). Svi dosad objavljeni članci dobri su, zanimljivi i vrlo korisni budućim posjetiteljima. Lastovo itekako zaslužuje da se o njemu piše i da ga se posjećuje. Prije dvije godine Lastovsko je otočje proglašeno parkom prirode da bi se sačuvala njegove autohtone vrijednosti i jedinstvene ljepote. Evo nekoliko novih planinarskih crtica s Lastovskog otočja!

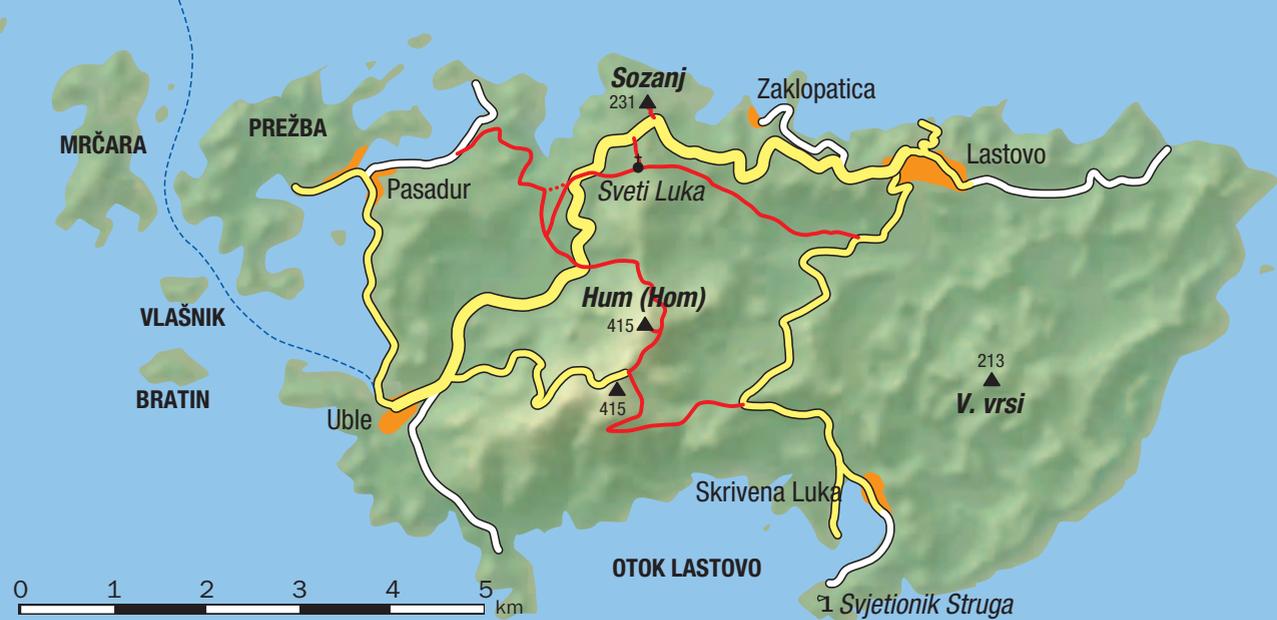
Smještaj i kretanje po otoku

Stjecajem okolnosti, skupina članova PD-a »Šumar« s kojom sam ovoga proljeća posjetio Lastovo smjestila se u Pasaduru, naselju na

zapadnoj strani otoka Lastova, koje se dijelom prostire i na susjednom otočiću Prežbi. Prednosti smještaja u Pasaduru jesu blizina trajektnog pristaništa Ubli i ponuđeni turistički sadržaji, a najveća je prednost se odatle može izvesti nekoliko vrlo zgodnih cjelodnevnih izleta (vidi članak dr. Ignaca Munjka, HP, 1996, br. 11-12, str. 319. - 321.). Za planinare može biti malo nezgodno da se hotel u Pasaduru (jedini na otoku) adaptira, kako bi postao ekskluzivniji i skuplji, no privatni se smještaj izvan ljetne sezone može pronaći po sasvim prihvatljivim cijenama. Zanimljivo je i iskustvo prijatelja iz PD-a »Borik« iz Đurđevca, koji su se smjestili u privatnom kampu »Skriveni« u Skrivenoj luci, a domaćin im je osigurao prijevoz do broda, što je vrlo korisno i važno.

Vidik prema Humu, najvišem vrhu otoka, s vrha Soznja

Prije dvije godine Lastovsko je otočje proglašeno parkom prirode da bi se sačuvale njegove autohtone vrijednosti i jedinstvene ljepote

Na Lastovo se ne isplati dopreмати automobil. Osim što je to skupo, time biste si uskratili jedinstven pješački doživljaj ovoga ipak malog otoka. Sve što vrijedi vidjeti može se bez teškoća dohvatiti pješice. Osim toga, iz luke u Ublima postoji autobusna linija za 12 km udaljeno mjesto Lastovo. Neke linije polaze i iz samoga Pasadura, a sve su uvijek vezane uz polaske i dolaske brodova. Ako neki autobus po voznom redu i ne ide do Pasadura, na recepciji hotela može se dogovoriti da autobus ipak dođe po vas u Pasadur!

Planinarske šetnje po Lastovu

Za one koji su smješteni u Pasaduru korisna je nova cesta, kojom se kroz šumu iznad hotela izlazi na otočnu cestu oko 3 km od luke u Ublimana, na Vino polje. To je mjesto vrlo pogodno ishodište jer se od njega mogu poduzeti čak tri zanimljiva izleta. Evo kratkog opisa tih izleta! Uglavnom, kad šumska cesta dođe do trase vodovoda, valja njome poći u sjevernom

smjeru i nakon 300 m nastaviti desno kratkom stazicom koja izbija na cestu Ubli – Lastovo.

Stari put. Na prethodno opisanom mjestu počinje dobro uređen i nedavno očišćen, čak i djelomice obilježen stari put, kojim se nekad išlo uzduž otoka. Najprije se blago uspinje do Sv. Luke, prekrasne srednjovjekovne crkve iz 14. stoljeća, a potom, što šumom, što preko nekoliko polja, na polje Lokavje do ceste Lastovo – Skrivena luka. Na tu cestu izaći ćete za nekih dva i pol sata hoda. Cestom treba nastaviti kratko lijevo. Ubrzo će se pred vama otvoriti sjajan vidik na selo Lastovo iz perspektive njegova amfiteatra. Sjajan vidik, a i vrlo ugodna hodnja.

Sozanj. Kad ste već kod Sv. Luke, možete iskoristiti i odvojak od starog puta kojim se za desetak minuta hoda u sjevernom smjeru izbije na glavnu cestu 200 metara zapadnije od malene farme »Sozanj«. Od nje se ide na vrlo slikovit vrh Sozanj. Uspion počinje lijevo od trafostanice, a na samom početku valja proći kroz vrata na ogradi. Do vrha se stiže ugaženom, ali neobilježenom stazom, za dvadesetak minuta hoda. Na žalost, pristup ovome vrhu, koji je kontrolna točka Hrvatske planinarske obilaznice, nije uredno obilježen, a natpis na vrhu jedva je vidljiv. Sozanj je osvojen neposredno iznad mora, a s njega se posebno lijepo vidi uvala Zaklopatica i cijela sjeverna strana otoka.

Hum. Premda je Hum najviši vrh otoka, a usto je i vrlo lijep, nije uvršten u HPO »jer je gore vojska« – ali nije! Naime, danas na njemu više nema vojske, već na nju samo podsjeća napuštena vojarna, pomalo skrivena ispod samog vrha. Na grebenu postoje dva podjednako visoka vrška (Hum i Plešivo brdo, 415 m), a između njih je helikoptersko uzletište. Na vrhu je nekoliko antena te prekrasna crkvice sv. Jurja (upravo se obnavlja). Vidik s vrha upravo je takav kakav se i može očekivati s najvišega vrha najisturenijeg otoka.

Da bismo opisali uspon na Hum, vratimo se najprije na VINO polje, na mjesto gdje šumska cesta iz Pasadura izlazi na cestu Ubli – Lastovo. Nadomak mjesta, gdje šumska cesta izlazi na asfalt (točnije, 50 m sjevernije), polazi prekrasna građena staza na Hum. Stazom se do najvišeg vrha otoka stiže vjerojatno za oko sat hoda. Pitate se zašto »vjerojatno«? Zato što staza ide upravo područjem koje je 2003. opustošio velik lastovski požar, a budući da privatne površine nisu sanirane, na stazi je mnogo uništenih stabala. Umjesto lijepe staze, na tom ćete putu naići na pravi labirint. Može se proći, ali s mukom. Na nekoliko mjesta treba se provlačiti ispod porušenih debala. Zaista bi trebalo naći nekoga tko bi tu stazu prokrčio i obilježio planinarskim oznakama.

Uvala Zaklopatica s vrha Soznja

Skrivena luka. Na Hum se može i s južne strane – cestom. Široka asfaltna cesta od vojarnе i helidroma na hrptu spušta se na zapadnu stranu u Uble, pa može poslužiti za povratak na brod, a dulja i slabija cesta spušta se prema Skrivenoj luci. Osim krasnoga zaljeva, ondje je i zanimljiv svjetionik Struga, najstariji na južnom Jadranu. Iz Skrivenе luke može se asfaltnom cestom poći u Lastovo (6 km), no mi smo prilično povoljno naručili brod i priuštili si krasnu plovidbu iz same Skrivenе luke, kroz Lastovnjake pa sjevernom stranom otoka, kroz Zaklopaticu i ispod Soznja, sve do Pasadura. Dojmljivo!

Selo Lastovo. Za njegovo upoznavanje treba cijeli dan. To je nešto posebno, nestvarno i

Lastovo – jedno od najslikovitijih naselja na hrvatskim otocima – nije smješteno na moru, nego na strmoj padini iznad plodnih polja u unutrašnjosti otoka

ALAN ČAPLAR

Skrivena luka i vrh Hum – vidik s rta Struga

ALAN ČAPLAR

sadržajno! Domaći inzistiraju da je Lastovo selo, iako ima sva obilježja maloga gradića. U turističkom uredu na Pjevoru može se dobiti plan mjesta po kojem možete, uz planinarski hod, obići zanimljiva mjesta. Nikako ne propustite uspon na Kaštel, ali ni prolaz brojnim uličicama, ili pokušajte samo izbrojiti crkve ili fumarre, autohtone lastovske dimnjake jedinstvena oblika. Dan u Lastovu može se dopuniti i posjetom jedinom seoskom turističkom domaćinstvu na polju Prgovu. Zanimljivo je da se Lastovo ne nalazi na moru, već je nastalo na mjestu koje je kroz povijest bilo skriveno iza Pjevora (= prijevoja). Danas je Pjevor središte zbivanja – tu su restoran, pošta, turistička zajednica, suvenirnica, dva dućana i nekoliko kafića.

Lastovo vrijedi vidjeti!

I na kraju zavapimo: traži se neko spretno i agilno planinarsko društvo koje bi htjelo urediti, obilježiti, a potom se i brinuti o planinarskim stazama na Lastovu. Slutim da bi se dala uspostaviti suradnja s Turističkom zajednicom, a i s novoosnovanom Javnom ustanovom Park prirode Lastovo. Vrijedilo bi staze urediti kako treba, a ne ovako amaterski kao dosad. Također se nadam da će to podržati i Komisija za planinarske putove HPS-a i razmotriti mogućnost da se Hum, kao najviši i najatraktivniji vrh otoka, uključi u HPO, makar zajedno sa Sozajem. PD »Šumar« će se sigurno priključiti i sa šumarijom raskršiti stazu prema Humu. Lastovo sve to zaslužuje.

Nepoznati vrhovi i dolci primorske strane Velebita

Vitimir Cerovac, Opatija

Prostor poznat pod imenom Nadvrata o kojem je riječ u ovom članku nalazi se na sjevernom Velebitu i nastavlja se sjeverozapadno od Seravskog i Rožanskog vrha kao velika visoravan prosječne nadmorske visine 1400 metara. Zašto Nadvrata? Zato jer sve staze koje vode na visoravan moraju proći kroz usjeko (vrata) na vrhu grebena koji s primorske strane zatvara visoravan.

A, usred visoravni travnata duliba – Nadvrata (Zavrata, Jerkova duliba, Jerković duliba). Od četiri navedena imena ni jedno se ne nalazi na zemljovidima ili bar ne na pravom mjestu, iako nema veće čistine od Rožana sve do Brisnica. U svim je zemljovidima na tom prostoru upisan toponim Strugov stan, za veliku skupinu stanova na istočnom rubu te visoravni. Volio bih znati porijeklo toga imena jer je visoravan oduvijek bila starigradska, a Starigradanima to ime danas nije poznato. Pitanje »grčkih stanova« na Stražbenici jedno je od najintrigantnijih u planini. Ali, tko vidi hrpu kamenja, kad se ne vidi ni Lisac. Tragovi prošlosti čine taj dio planine izrazito zanimljivim za istraživanje, no unatoč tome, planinarima je sasvim nepoznat.

Lisac (1541 m)

U području iznad Nadvrata najviše se ističe vrh Lisac (1541 m). Taj je vrh po mnogočemu jedinstven na Velebitu. Kako to da nije prepoznat i markiran? Od Alana do Lisca nema ni tri sata hoda, a cijelo ga vrijeme gledamo s Premužićeve staze. Vidi se i s Jadranske magistrale, a i s primorskih velebitskih terasa, no nitko ga ne spominje.

Kad bih se morao odrediti zbog čega je Lisac jedinstven, što je to utjecalo ili utječe na

Skica područja Nadvrate i okolice

mene da se na njemu osjećam tako posebno, na prvo bih mjesto stavio uzajamno djelovanje blizine mora i visine vrha. Na Velebitu nema vrha takve visine a tako blizu mora. Sam položaj vrha u širem prostoru, njegova krševitost i nagib njegovih padina, stvorili su uvjete koji su osobito došli do izražaja bogatstvom biljnog svijeta na njegovoj primorskoj strani.

Primorska je strana Lisca nedvojbeno floristički najzanimljivija, a ujedno je i panoramski najatraktivnija. Na više od 400 metara visinske razlike, koliko ima od Vujinca do vrha Lisca, izmjenjuju se izrazito krševiti prostori, od onih tipičnih za primorsku terasu, do planinskih

Vrh Lisac i dolac Nadvrata

stijena i kukova sa šumama i šumarcima bukve, bora i smreke, travnatim terasama i sveprisutnom hrvatskom sibirejom. Zajednica smreka i borova rijetkost je na Velebitu, a na Liscu im se ravnopravno pridružuje i hrvatska sibireja u prizemlju. Taj naš endem možemo vidjeti svuda, od dna Vujinca do samoga vrha.

Vegetacija stijena i točila zauzima najveći prostor na primorskoj padini Lisca. U nižem pojasu, osim borova i merala, primorski karakter kamenjara odaje i prisutnost mnogobrojnih grmova sibireje, alpskog likovca, klečice, somine i vriska. Više položeni kamenjari još su slikovitiji jer su strane blažih strmina gusto obrasle travom i velikim stablima smreka i borova. Najstrmiji tereni, na kojima zbog golih stijena i kamenja ništa ne raste, stanište su isključivo hrvatske sibireje. Još su zanimljivije velike površine potpuno prekrivene sominom, iz koje izrastaju mnogobrojni grmovi sibireje (simbioza).

Strmu, sjeverozapadnu padinu Lisca obrasla je gusta smrekova šuma. Ona se spušta duboko, gotovo do staze Vujinac – Lisac, na koju

se nastavljaju travnate strmine svijetle primorske bukove šume.

Bukovom šumom obrasla je i cijela jugozapadna padina Lisca, a šuma se spušta niz njegovu južnu kosu sve do dna Vujinca. Južna kosa Lisca, točnije mala zaravan na krševitom grebenu između Vujinačkih vrata i prijevoja Malih vrata, pravi je park prirode pod gustim visokoplaninskim smrekama. S druge je strane visoravni na sličan način klekovina bora prekrila cijelu sjevernu kosu Rožanskog vrha.

Najlakši je i najljepši prilaz vrhu po njegovoj južnoj kosi. Vjerojatno su tim smjerom stigli na vrh i oni koji su prvi zabilježili prisutnost hrvatske sibireje na Liscu. Ona je tu, na primorskoj strani, česta. Uspinjući se prema vrhu, nalazimo je nisku i kržljavu u pukotinama stijena.

Na drugom kraju Lisca, ispod kamenjara samoga vrha, nalazi se Radina dulibica (1440 m) – slikovit, travnat dočić u zaleđu golih stijena. Dok većina dolaca na primorskoj strani Velebita zarasta u gustu šumu i šikaru, gornju polovicu Radine dulibice potpuno je prekrila klečica.

Ispod dulibice se spuštaju (u smjeru Vujinca) prekrasne travnate terasice, izložene suncu, okružene smrekama, bukvama i borovima i prošarane mnogobrojnim grmovima sibirije.

Nedvojbeno je da psihološki faktor ima jednako važnu ulogu u jedinstvenom osjećaju na Lisca. Nema ljepšeg pogleda na more, primorsku terasu i Podgorje, na Rožanske kukove i Rožanski vrh, nigdje sunce tako ne grije, vrisak ne miriše, toplina stijene ne miluje. Kad sam jedne mrkleske noći izašao iz šatora na Radinoj dulibici, pretrnuo sam od straha ugledavši, gotovo iznad glave, kako iznad vrha Lisca izrasta golem mjesecčev krug. Planina ne gori!

Nadvrata

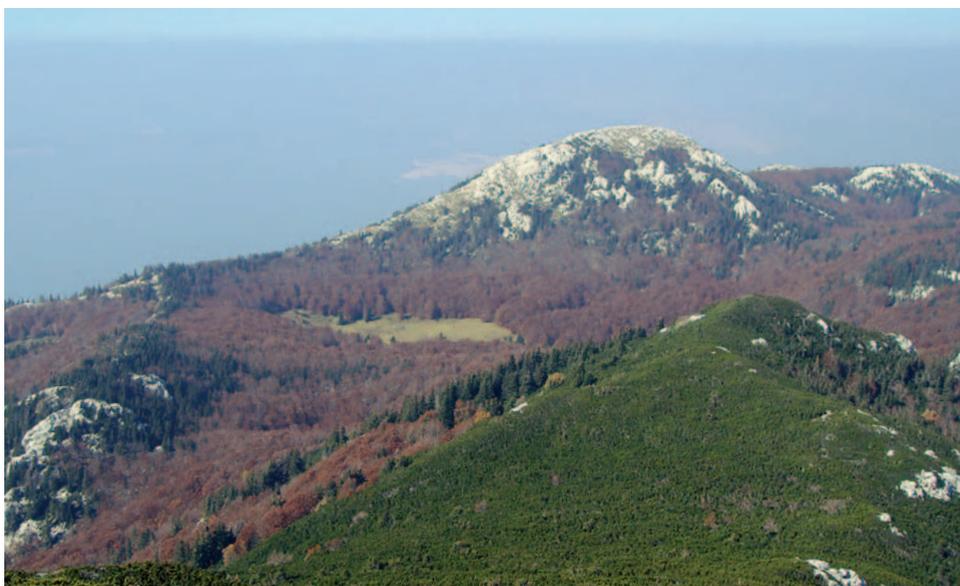
Nadvratom se naziva prostrana visoravan između Rožanskog vrha i Lisca. Zašto Nadvrata? Zato jer sve staze koje vode na visoravan moraju proći kroz usjeke (vrata) na vrhu grebena koji s primorske strane zatvara visoravan.

Važnost toj visoravni davale su upravo staze koje su preko nje vodile u više planinske predjele. Sjevernim rubom visoravni prolazi tzv. Lubenovački put kojim su Podgorci (Vukušići s Lisca) selili u Lubenovac. Istočnim rubom visoravni, podnožjem Rožanskoga i Ivelić vrha (1580 m), vodi jednako važan put Struge – Cipala (moguće je da je taj put svojedobno

Prostor na sjevernom Velebitu koji se nastavlja sjeverozapadno od Seravskog i Rožanskog vrha kao velika visoravan prosječne nadmorske visine 1400 metara gotovo je potpuno nepoznat planinarima

imao mnogo značajniju ulogu). Treća staza stizala je na visoravan iz Vujinca i uz Stražbenicu nastavljala (između Rožanskog i Ivelić vrha) na Rožano. I njom su Podgorci (Miškulini s Vujinca) selili na Lubenovac (južna varijanta). Na visoravan izlazi i četvrta staza, iz Lađe (preko Matajuše).

Ime Nadvrata nosi i velik travnat dolac (uvala) usred visoravni, u samom podnožju Lisca (1541 m). Osim toga naziva, mogu se još čuti i nazivi Zavrata, Jerković duliba te Jerkova duliba. Od četiri navedena imena niti jedno se ne nalazi na zemljovidima ili barem ne na pravome mjestu, iako nema veće travnate čistine od Rožana sve do Brisnica. Jedino Josip Poljak u vodiču iz 1929. rabi naziv Jerkova duliba. Iz

VITOMIR CEROVAC

Lisac, Matajuša i Nadvrata s Rožanskog vrha

ovog je primjera vidljivo kako su nazivi lokaliteta (u planini) podložni promjenama. Bit će da je Jerko dulibu iskrčio, Jerkovići je naslijedili, ali istovremeno preko visoravni prelaze (sele u Lubenovac) i druga podgorska »plemena« sa svojim interesima.

Neočekivano velika travnata čistina (vidljiva i s vrha Lisca i s Rožanskog vrha) zauzima središnje mjesto na visoravni i premda se nalazi na njenom dnu, zbog svoje je prostranosti obilježila cijelu visoravan. Iznad uskog pojasa bukovih šuma, koje su potpuno okružile proplanak, nastavljaju se po stijenama Lisca i primorskoga grebena penjati visoke i guste smreke, sve do samih vrhova. Jedino je vrh Lisca gol, jer na njemu zbog bure i ispranih stijena, osim trave, drugo raslinje ne može opstati. Na drugu stranu, prema Ivelić i Rožanskom vrhu, smreka ima više, da bi iznad Stražbenice potpuno prevladale. Nekoliko je velikih smreka zauzelo svoje

mjesto i na samom proplanku, a sve veće površine prekrivaju otoci klekovine bora.

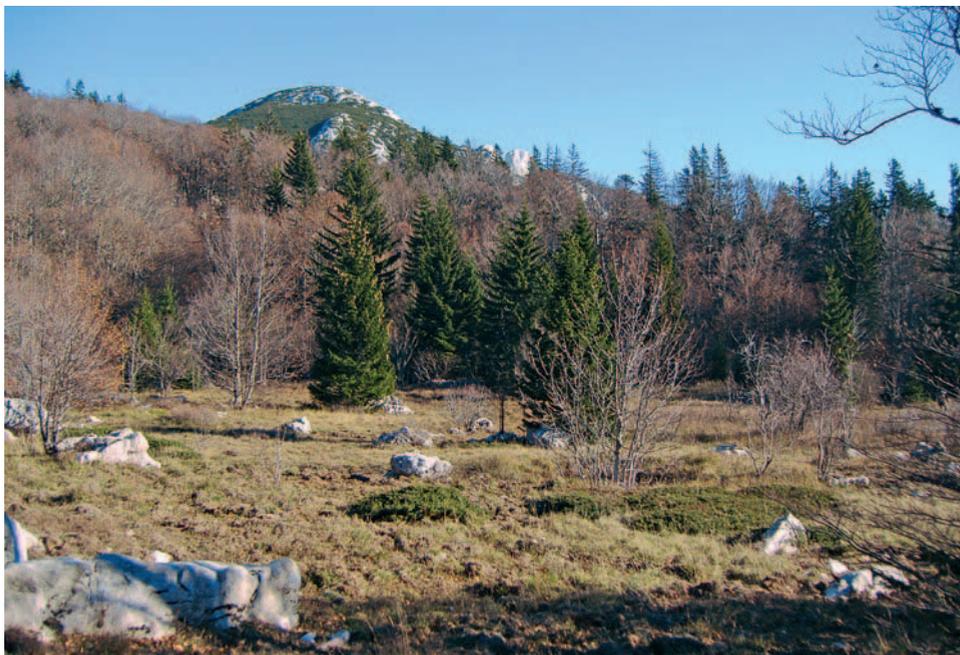
Koliko se zna, Jerkovići nisu selili u dulibu, već su livadu koristili samo kao košanicu. Doduše, na rubu proplanka nalazi se jedan stan (Jerkov?), ali očito je da su visina i položaj (mrazište) bili glavni razlog nenaseljenosti tako velikoga travnatog prostora. Zato su se »Grci« zavukli još dublje u planinu i nastanili (sklonili) u gustoj šumi.

Matajuša (Dulibica Mile Crevina)

S najvišega, travnatog dijela Jerkove dulibe penje se strma staza na greben koji s primorske strane zatvara visoravan. Vrh grebena (»Matajuška vrata«) prelazi nešto južnije od Vujinačkih vrata i s druge se strane jednako strmo spušta kroz šumu na travnatu zaravan Matajušu.

Na proplanku je već mnogo grmova jarebice i merale, a uz rubove je sve više smreka. Zbog malih dimenzija (promjera niti 100

Teško je odrediti koliko je u nekoj dulibi bilo stanova jer se zidine štala gotovo ne razlikuju od zidina stanova. Smještaj i veličina stana, »kvaliteta« gradnje i širina ulaza mogu nam samo pomoći u nagađanju

VITOMIR CEROVAC

Dolac Matajuša – u pozadini Rožanski vrh

metara), dulibica se doima urbanizirano jer je cijeli gornji rub proplanka pod gromačama stanova, torova, terasa i ograda. Na toj strani (na južnom kraju) nalazi se i velika kamenica s blatnom vodom (pojilište za životinje). Na stanove (stan) u Matajušu selili su Vukušići (Crevini) iz Malih Brisnica.

Teško je odrediti koliko je u nekoj dulibi bilo stanova jer se zidine štala gotovo ne razlikuju od zidina stanova. Smještaj i veličina stana, »kvaliteta« gradnje i širina ulaza mogu nam samo pomoći u nagađanju. Na prostoru između Jurić i Perić dulibe nalazi se veća skupina stanova, a u Pavlović dulibi jedan do drugog stoje još tri jednaka stana. Vjerojatno su neki prije napušteni stanovi korišteni kao štale.

Zaravanak je otvoren prema moru, tek ga u sjevernom dijelu nadvisuje »Matajuški kuk« (ogranak južne kose Lisca). S kuka je prekrasan vidik na nedalek Rožanski vrh i njegove »obeliske«, a pogotovo na njegovu sjevernu kosu – najveći i najljepši prostor pod gustom klekovinom bora.

Iz Matajuše se dražicom (između dvije krševite kose) spušta strma staza ravno u Lađu, a druga se kratko penje mimo Kuka i njegovom primorskom stranom silazi (uz gust smrekov šumarak) niz strm travnat proplanak (»Strmac Mile Crevin«) prema Vujincu.

Stražbenica

Stražbenica je naziv za širi prostor na istočnom rubu visoravni Nadvrata, u podnožju Rožanskog vrha – ishodište svih poznatih staza u planinu. Danas je, međutim, smiješno govoriti o strateškom položaju Stražbenice. Tu se na visini od 1420 metara, u podnožju strme padine Rožanskog vrha, skriveno u dubokoj šumi, nalazi najveće »grčko« naselje na Velebitu. Na toj visini Bunjevci grade tek pojedinačne stanove, u kojima se povremeno zadržavaju samo pastiri. Pogled na brojne gromače stanova i ograda, prepoznatljive »kiklopske zidine« i ulice (staze s obje strane omeđene suhozidom), neodoljivo podsjeća na »urbani« karakter naselja. Dok su Bunjevci svoja naselja podizali na rubovima dolaca (duliba) ili u dragama na osunčanim stranama, ovo naselje kao da je osnovano s jedinam namjerom da se sakrije od pogleda. Prepo-

VITOMIR ČEROVAC

Stražbenica – gornja ulica (donji zid)

stavljam da je naselje vlaško jer se u predtursko vrijeme spominje da na starigradskom području (na frankopanskom dobru) obitava velik broj Vlaha, čak su imali i svoju zasebnu općinu i svog suca. (Vlaški zakon potvrdili su Frankopani 1436.). Teško da su cijele obitelji selile u planinu poput Podgoraca, vjerojatnije su bili organizirani u kumpanije kao Bukovčani na južnom Velebitu, gdje sele samo pastiri. Nedvojbeno je da su im prostrani pašnjaci na Rožanu bili od životnog interesa. U prilog tome ide i tvrdnja dida Dane da ona dva ljetna stana na Rožanu (Ripištu) nisu bunjevačka. Jednako je tako i cijela visoravan Nadvrata starigradska, a nekad su to bili i Rožano i Lubenovac, dok nisu, zbog prevelike udaljenosti, prepušteni Jablančanima. Opet, kad se zna da stanovnici Struga nisu zalazili u ove krajeve jer su bili orijentirani na drugu stranu, koristeći se za prilaz svojim košanicama i pašnjacima stazom između Alančića i Rožanskog vrha, zašto je onda vlaka (staza) od Stražbenice do kraja visoravni i silaza prema Strugama tako široka? »Grčki stanovi« na Stražbenici nalaze se na raskrižju staza Vujinac – Rožano i Struge – Cipala.

Iako je potpuno zaklonjeno i u neposrednoj blizini pašnjaka, možda je dobra opskrba vodom uvjetovala »nemoguć« položaj naselja (još je živo sjećanje na »duboku snižnicu sa živom vodom« i »žuborenje vode u podzemlju«). A možda je nedostatak vode bio razlogom da su Vlasi preselili u Istru. Na Rožanu, pored

Rožanske ruje, poznata je i Katina snižnica (istočno od Ruje).

Da ne bi bilo zabune, za te će stanove netko reći – Vukušić zidine, ali istovremeno dodati da se već od davnine ne zna tko je, ni kada tu selio.

Stražbenica – Rožano

Iznad »grčkih stanova« penje se dobra staza uza strmu kamenitu padinu u istočnom smjeru, prema Rožanu. Put nas vodi padinom udesno, preko velikih, odvaljenih, kamenih gromada, najprije kroz bukovu šumu, a zatim između visokih smreka oštro uzbrdo (dražicom) uz klanac na mali Njegovanski dočić i Vrh Stražbenice (1530 m) – prijevaj između Rožanskog i Ivelić vrha (1580 m). Tu je sve pod klekovinom bora, a staza je neprohodna, pa je najbolje skrenuti lijevo na kamenjar i po njemu sići na travnato dno Miškulinskih torina (Kirinski doci, groblje, srušena crkva?) – najsjeverniji dolac u uzdužnoj uvali na istočnom podnožju Rožanskog vrha.

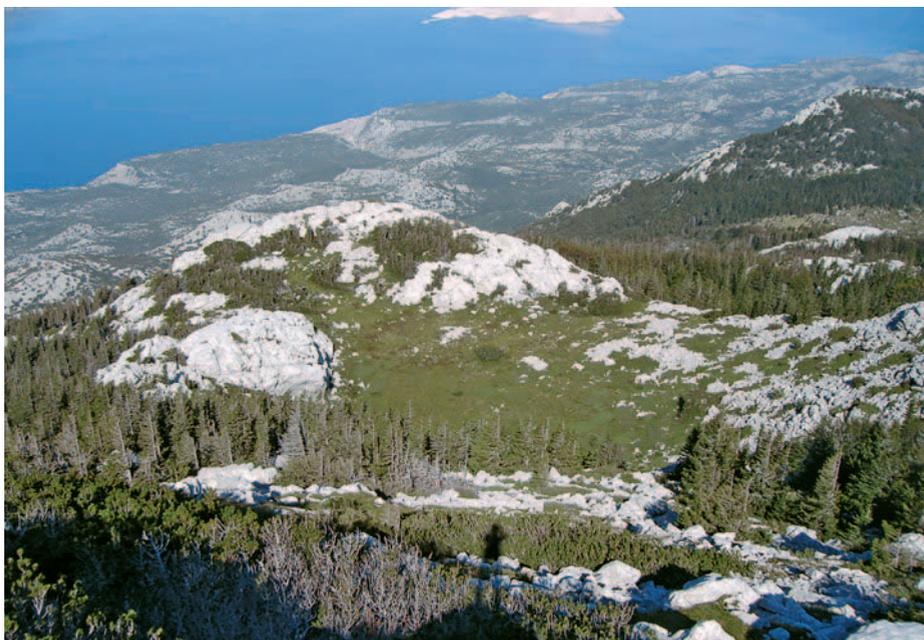
Stražbenica – Vujinac

Ispod »grčkih stanova« spušta se u smjeru zapada široka staza niz ulicu (s obje strane ograđena gromačom) do križanja. Staza udesno

penje se između gornjih stanova (Stražbenice) na Zavrh, a naša produžava lijevo (položito kroz šumu) i izlazi na veliku travnatu zaravan – Nadvrata (Jerkova duliba) – u podnožju vrha Lisca. Preko livade se nastavlja uspon na južnu kosu Lisca, Velika ili Vujinačka vrata (1410 m). Odmah ispod Vrata (desno uz stazu) je Matičin vrt, s tragovima mirila Podgoraca umrlih od kolere sredinom 19. stoljeća. Staza nastavlja kroz bukovu šumu strmo niz Vujinačku stranu, prelazi preko dvije travnate terasice i silazi u sjeverni dio Vujinca.

Struge – Lisac

Prošavši ispred svih kuća, široka šumska vlaka (staza) napušta uvalu Struga i zalazi u šumovitu dragu koja se penje u sjeveroistočnom smjeru između primorske strane Rožanskog vrha i krševitoga grebena (kose) na kojem se ističe kamenita glavica – Bili kuk (Obli kuk, 1305 m). Odmah iza posljednjih kuća staza vodi položito, posve zaraslom ulicom, poprijeke Sičine. S obje strane ulice postupno se uspinju prostrane travnate terase, nekad njive Vukušića iz Živih Bunara. Zašavši u šumu, sada prohodnija staza nastavlja uzbrdo dragom uz visoku gromaču, iza koje nas cijelo vrijeme

VITOMIR CEROVAC

Radina dulibica – vidik s vrha Lisca

prate mnogobrojne podzidane terase i razvaline bivših stanova i šterna – Ruguzovac (ruguz – ogrozđ). Danas su terase Ruguzovca zarasle u gustu šumu i šikaru, a staza vodi uzbrdo dragom na malo sedlo iznad kučeljka s lijeve strane (prilaz Bilom kuku). Slijedi još strmiji uspon kroz prekrasnu bukovu šumu na prijetoj Mala vrata (1420 m). Sa stijena lijevo uz stazu, pruža se pogled unatrag na cijelu uvalu Struga. Vršni dio grebena i mala zaravan u smjeru Lisca gusto su obrasli visokoplaninskim smrekama.

Na prijetoju (na početku visoravni) ugledamo kroz šumu obris Lisca, a staza se račva. Glavni put produžava položito preko Stražbenice u Cipala, a staza ulijevo vodi nas prema Liscu. S prijetoja se spušta u malu, travnatu Marinu dolinu (Kirinska), prolazi njenim lijevim rubom, pa se strmo penje uz klanac (između stijena) na greben, s kojeg se isto tako strmo spušta u Nadvratu. Pred nama je prepoznatljiva, kamenita glava Lisca. Najlakši je i najljepši prilaz vrhu po njegovoj južnoj kosi.

Josip Poljak u vodiču iz 1929. Marinu dolinu naziva Ilijinim dočićem. Poznato je da se promjenom korisnika (košanice) mijenjaju i nazivi lokaliteta u planini. Prestankom tradicionalnog načina privređivanja ime lokaliteta poprima trajni karakter (trajno se zaboravlja). A da se ne zaboravi posljednji »hrvatski nomad« (Legac) koji je kosio male plančice ispod Rossijeve kolibe, spomenimo i njih – Lukačeva Štirovača.

Na travnatim čistinama Jerkove dulibe našu stazu siječe južna varijanta Lubenovačkog puta (Miškulini iz Vujinca selili su u Lubenovac). Staza kojom smo sišli u dulibu nastavlja uz »Jerkov stan« preko livade na sjever, travnatim klinom zalazi u šumu, prolazi pored nekoliko ledinica (slijeva) i usponom kroz šumu izlazi na istočnu kosu Lisca i sjevernu varijantu Lubenovačkog puta (Vukušići s Lisca selili su u Lubenovac).

Struge – Cipala

Zanimljiv je i put Struge – Cipala. Od Struga treba poći uzbrdo stazom za Lisac na prijetoj Mala vrata (1420 m). Lijevo skreće staza prema Liscu, a širok put (vlak) nastavlja polo-

VITOMIR GEROVAC

Hrvatska sibireja na kamenu

žito iznad Marine doline, najprije kratko silazi pa se penje na kosu, s koje se strmo spušta na Stražbenicu. Tu se u jami, oko malog dočića i poviše njega, na dnu strme, šumovite padine Rožanskog vrha, nalazi veći broj stanova, ulica, terasa i ograda nepoznata porijekla – »grčki stanovi« na Stražbenici.

Široka staza nastavlja (između stijena) uzbrdo kroz naselje, a onda položito »kiklopskom« ulicom stiže na križanje, gdje slijeva pristiže put iz Jerkove dulibe. Naša staza produžava položito, stalno udesno (Lubenovački put vodi ulijevo prema Liscu), na prijetoj koji dijeli uvalu (visoravan) Nadvrata od još veće uvale – Cipala. Odmah s druge strane prijetoja travnati je proplanak Zavrh (Ivelić vrh), s kojeg nam se prvi put ukažu Rožanski kukovi. Na vrhu proplanka, pored stanova Miškulina (Ivelića) iz Ivanče, sijećemo Lubenovački put i nastavljam lijevim rubom livade niz Vražje grlo u veliku i travnatu Crnu dulibu (vidljiva s Crikvene). Još na strmini prije izlaska na livade Crne dulibe, odvaja se udesno staza koja vodi u dolinicu sa snižnicom (stalno ima snijega).

Cipala je planinarsko-geografski naziv za veliko šumsko prostranstvo u podnožju Rožanskih kukova, južno od staze Rossijeve koliba – Klanac (1410 m). Podgorci pod pojmom Cipala poznaju jedino prostor u samom podnožju Kukova, uz stazu Raskrižje – Rožano ili još uže, travnate proplanke sa stanovima Legaca na tom putu (u tom slučaju Crna duliba nije u Cipalama).

Zavelim

Hrvoje Zrnčić, Zagreb

Polovicom lipnja uputio sam se s prijateljem prema jugu. Dok auto klizi Dalmatinom, uživamo u njejoj ljepoti i ljepoti krajolika koji promiču mimo nas. U Dugopolju ostavljamo Dalmatinu i skrećemo na regionalnu cestu Sinj – Imotski. Krajolici koji se redaju sve su osebniji, osobito kada smo u Lovreću

skrenuli s regionalne na sporednu cestu koja vodi preko Nikolića i Dolića Drage do ruba Imotskog polja. Otud se vide vršni rubovi brojnih imotskih jezera. Jedno do drugoga nižu se Bijelo jezero, Mamića jezero, Knezovića jezero, Galjipovac, Crveno jezero, Modro jezero i mnoga druga, često bezimena i bezvodna. Neka se jezera vide i cijela, primjerice Prološko jezero i Krenica. Nastavljamo dalje preko Prološca i Imotskog do graničnog mjesta Gorice, koja se nalazi u susjednoj državi. To je rodno mjesto moga prijatelja i naše privremeno odredište.

Ujutro se budim, ustajem i dok se protežem, gledam kroz prozor Veliki Šibenik i Biokovo. Kud ćeš ljepše! Nakon toga i doručak bolje prija. Spremamo ruksake u auto, usput odlazimo po još jednog planinara i odlazimo put planine Zavelim. Za to nam je potrebno dvaput prijeći hrvatsko-bosanskohercegovačku granicu, najprije na samom izlazu iz Gorice na putu za Imotski, a onda i kod Kutleša na putu od Imotskog prema Posušju i Tomislavgradu. Ako se želi izbjeći vožnja kroz naseljena mjesta, primjerice Posušje, potrebno je na prvom većem križanju kod benzinske crpke u Bošnjacima skrenuti lijevo prema Tomislavgradu. Nakon samo nekoliko kilometara treba s ceste za Tomislavgrad skrenuti lijevo u Vinjane i dalje u Vir te nastaviti jedinom asfaltiranom cestom u smjeru zapada, zapravo samim podnožjem Zavelima, sve do dućana u zaselku Tandare.

Zavelim nije visoka planina. Istomeni najviši vrh visok je 1346 metara. Nalazi se u Bosni i Hercegovini, dvadesetak kilometara zračne udaljenosti sjeverozapadno od Imotskog. Istaknut je glavni greben koji se pruža u smjeru istok-zapad, usporedno s državnim granicom. Cijela je planina duga gotovo 20 km. Većih postranih grebena nema. Vršni dio, ili bolje reći

Vrh Zavelima

Kračun uz gojzericu broj 47

HRVOJE ZRNČIĆ

HRVOJE ZRNČIĆ

Leptir čeka da mu se osuše krila

dio planine iznad nadmorske visine od 1000 do 1200 metara, čine travnate padine. Do te su visine kamenite južne padine Zavelima obrasle grabom, hrastom meduncem, brijestom, dračom i sličnim raslinjem. Sjeverne padine Zavelima, koliko smo mogli vidjeti s grebena, obrasle su većim i brojnijim stablima nego južne.

Od dućana u zaselku Tandare vodi markirani put prema sjeveroistoku, stalnom uzbrdicom do samoga grebena. Na grebenu naglo skreće lijevo na zapad. Upravo se na tome mjestu gubi i staza i markacija. Mi smo jednostavno nastavili grebenom u smjeru zapada ravno prema vrhu, koji se odmah ne vidi, ali kao orijentir može poslužiti najviši vrh na zapadnoj strani obzora. Orijentacija je za dobre vidljivosti laka. Kako je zaselak Tandare na nadmorskoj visini od 800 m, potrebno je svladati visinsku razliku od oko 540 m. Za uspon su potrebna nepuna dva sata prosječnoga planinarskog hoda.

Budući da je tih dana vrijeme bilo kišno i toplo, sve je oko nas bilo zeleno i mnoge su biljke cvale. Nailazili smo na rascvjetale razne vrste zečina i ruža, na kranjski ljiljan i žuti lan, na plodove sase i karanfil, te na mnoge druge

cvjetnice. Naišli smo i na tipičnu planinsku vrstu gljiva – kračun. Ukratko, do vrha smo išli kao pčelice, od cvijeta do cvijeta, a ni leptira nije manjkalo.

A kako smo tek uživali u vidicima! Od planina koje nije bilo teško prepoznati vidjele su se Tušnica, Kamešnica, Mosor, Omiška Dinara, Vidova gora, Biokovo, Veliki i Mali Šibenik, Čabulja, Čvrsnica, Vran, Raduša, Lib, Gvozd i Štitar planina. Od jezera smo vidjeli ono na ustavi u Ričicama, Buško blato te vršne dijelove nekih imotskih jezera. U procjepu između Biokova i Omiške Dinare vidi se i more. Od niza kraških polja spomenimo samo Imotsko polje i Bekiju na južnoj, Vučipolje na istočnoj, Tomislavgradsko polje na sjevernoj i Livanjsko polje na zapadnoj strani. Na vrhu smo vidjeli i dva niza markacija, od kojih jedna vodi na zapad u smjeru mjesta Vinice, a drugi na sjever u smjeru mjesta Raško Polje.

Zahvaljujući svemu što smo doživjeli zaključio sam da se isplati otići na tako dug put i na razmjerno kratko planinarenje. Za više doživljaja dobro je uz Zavelim posjetiti i neku drugu nevisoku hercegovačku planinu. No, o tome drugi put.

Iz planina...

Najbolje slike s foto-natječaja »Hrvatskog planinara« u kategoriji »Slobodni motivi«

Noćna svjetiljka (Gomirje), foto: Ivan Marušić – 2. nagrada

Jutarnja rosa s Velebita, foto: Mario Žuti – 3. nagrada

Izlazak sunca,
foto: Željka Rotar
– 2. nagrada

Božićna razglednica, foto: Ivan Marušić

Za Velebit bez mina, foto: Ivan Marušić – 1. nagrada

Jankovačko jezero, foto: Gordan Jerkić

Biokovska cesta, foto: Igor Popović – 3. nagrada

Leptir, foto: Mario Žuti – 3. nagrada

Velebit, foto: Slavko Bolarić

Bijelo i plavo, foto: Josip Pejša

Ona i ja se volimo

Upoznajte Svetonedeljsku šetnicu

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

Ne sjećam se kad sam zavolio planinu. Sve mi se događalo ispod planine: odra-
stao sam uz poglede prema planini
iznad Zagreba i kad sam je počeo voljeti, to nije
smjelo biti javno. Ono što nosiš u srcu skriveno,
još više voliš.

Padali su dječaćki i mladenački dvotisuć-
njaci, ljubav se brzo mijenjala i mislio sam – ova
je bila posljednja. I kad sam vjerovao da su za-
vršile moje zaljubljive faze, tresnuo me Velebit.
I danas se volimo. Vremena su se promijenila,
jer volimo se javno. Uvijek stari pejzaži osvanu
u novom ruhu, uvijek vjetar napravi neki novi
oblik na nebu ili na zemlji i svaki put vidim da
sam zaljubljen, onako iskreno i strasno.

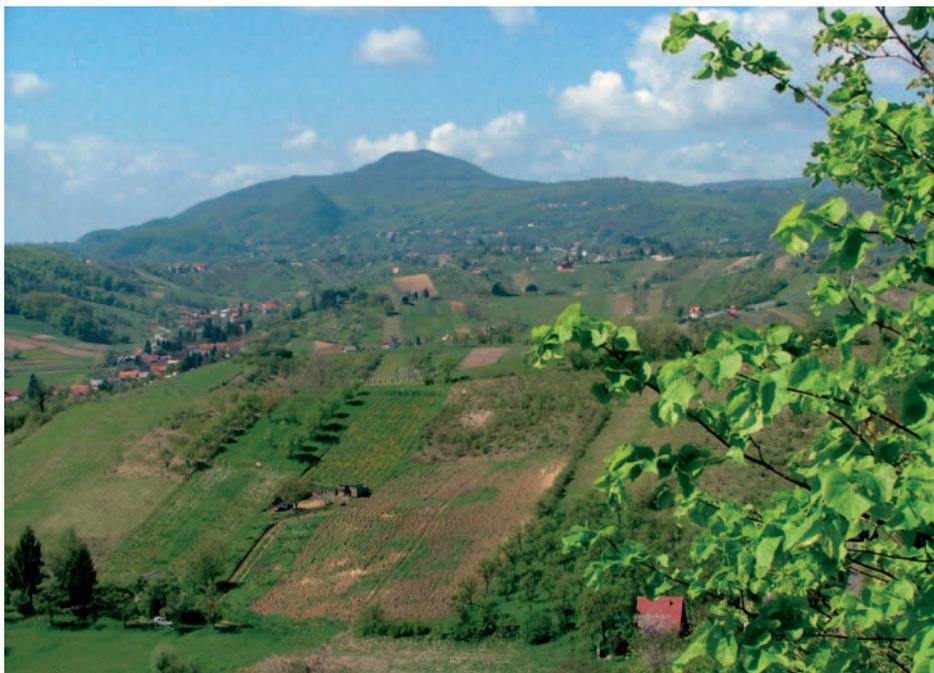
Promijenio sam i kut gledanja na dječaćki
brijeg. Sad svoju prvu ljubav gledam iz gradića
na brežuljku, iz Svete Nedelje. Desetak godina
pomalo ljubujem i sa svetonedeljskim brežulj-
cima. Dosad me veselila šetnja poslije nedjelj-
nog ručka kod mojih ili pogled kao ranojutarnji
poklon za lakši dan.

Nedavno sam spazio putokaze (iako već
dugo pokazuju put) i odlučio poći za njima.
Kao da prije nisam mogao prihvatiti izazov
nečega tako niskog, brežuljkastog – prihvatiti,
a ne uspoređivati s Velebitom. Jednoga sam
dana pošao za putokazima koji su očijukali sa
mnom niz godina. Nisam dotad ni znao za Šet-
nicu. Put je prolazio kraj mog doma i, prizna-

IVAN HAPAC

Vidik prema Medvednici – moj prvoj ljubavi

IVAN HAPAC

Plešivica i stožac Okića (lijevo ispred) iz nove perspektive

jem, vidao sam neke ljude kako prolaze. Nisu izgledali kao poslovni šetači, već onako, nekako zadovoljni. Odmah sam se osjećao kao u planini. Ljudi ovdje još uvijek zapažaju druge ljude i pozdravljaju se. Svakoga koga sretnu. Hoće i razgovarati, baš kao na planinama, znate, onim »pravima«.

Svetonedeljska šetnica

Želim da i vi upoznate moju šetnicu kraj Svete Nedelje. Ona počinje i završava u središtu Svete Nedelje i vodi po brežuljcima u okolici. Izabrao sam smjer Svetonedeljskom cestom prema mjestu Brezju (Brezja ima desetak u Lijepoj Našoj, a ovo je samoborsko). Cestom desno, prema Maloj Gorici, kraj predjela Horvatica, pa kroz Jagnjić Dol.

Dok sam šetao, cijelo sam vrijeme napasao oči dugim pogledima prema lijepim brdašcima s desne strane ceste, prema Medvednici i zapadnim dijelovima Zagreba. I da sam htio, nisam mogao previdjeti s koliko je ljubavi netko na brdašcu Ferešincu uredio kućicu iz snova. Odmah iza tog brežuljka naišao sam na putokaz koji me je skrenuo prema crkvi sv. Magdalene. Mogao sam izabrati hoću li ići seoskim putem

kroz udolinu ili se odmah popeti na greben s vinogradima. Željani vidika, izabrao sam vinograde. Nagrada sa svakim korakom, mir i tišina! Tu i tamo prhne koja prepelica, zakriješti uznemireni fazan, a ptice u solo nastupima ne remete tišinu, već je obogaćuju.

Prizori obrađenih i uredjenih vinograda, košenih livada, starih seoskih kuća, lijepo uredjenih klijeti i vidik prema Zagrebu uzburkavali su strast u meni. Crkva se nalazi na najvišem mjestu toga grebena i zaokuplja pozornost svojim izgledom. U blizini su male ljupke vikendice, baš takve kakve i trebaju biti na tom mjestu. Šetnja se nastavlja zemljanim putem po grebenu. Otvaraju se vidici i prema Samoborskom gorju. Najednom predivan vidik prema Okiću iz kuta iz kojega ga još nisam vidio. Obrisi novi, neuobičajeni. S desne strane »mogućeg« grebena vidi se zaselak Srebrnjak, a s lijeve udolina Dolec, iza koje je greben Pusti breg. To ime nosi otprije. Sad se na njegovu podnožju smjestilo nekoliko vikendica pa više nije pust.

Put dalje vodi prema zaselku Lackovićima, koji se naziru iza malog uspona. Prije samog ulaska u zaselak, na predivnome mjestu, s nezaboravnim vidikom prema Zagrebu i Medved-

nici, postavljena su dva drvena stola od balvana, s klupama, gdje se može sjesti, odmoriti i uživati. U Lackovićima dolazim do ceste i nastavljam desno prema mjestu Svetonedeljskom Bregu. Odatle ima više putova koji vode natrag u središte Svete Nedelje. Ponovno grebanskim putem ili asfaltiranom cestom. Kuće su veće. Nekoliko poduzetnika iz Zagreba uočilo je ljepotu toga prostora.

Krug se zatvara u samom središtu Svete Nedelje, gdje ima dovoljno prostora za okrjepu i odmor. Oni koji to žele, a meni je to činilo zadovoljstvo, mogu obići crkvu Presvetog Trojstva, građenu od 1768. do 1786. Preko puta crkve je stari župni dvor iz 1794., a u crkvi su

orgulje, oltar i propovjedaonica, stari gotovo koliko i sama crkva. Inače, župa u Svetoj Nedelji spominje se već 1334. Samo korak dalje nalazi se kapela svetog Roka, još starijeg datuma izgradnje. Uglavnom, sve zajedno divno zaokružen dio dana.

Šetnica kod Svete Nedelje danas je dio moje svakodnevnice. Oko tri sata ugodno provedenoga vremena. Svaki put otkrivam još nešto novo ili drugačije.

Zimi. U proljeće. Stalno.

Srce ponovo kuca strasnije.

Rodila se ljubav. Šetnica i ja se volimo.

Učinite me ljubomornim!

Stijene, stijene!

Darko Kos, Ivanec

Sigurno ste čuli onu anegdotu o Rimu i papi. Doći u Rim, a ne vidjeti Vatikan i papu – to je kao i da niste bili u Rimu, kažu vjernici. Doći na Bijele i Samarske stijene, uspjeti se na njihove vrhove, a ne proći Vihoraškim putem koji povezuje Bijele i Samarske stijene – to je kao i da niste bili u Rimu, kaže planinar.

Da se prisjetimo – strogi rezervat je područje u kojem je priroda nepromijenjena ili je neznatno promijenjena ljudskom djelatnošću. Strogi rezervat Bijele i Samarske stijene nalazi se u jugoistočnom dijelu Velike Kapele, na površini od 1175 ha. Pod strogom je zaštitom od 1985. U nas postoje još dva stroga rezervata, Hajdučki i Rožanski kukovi u sklopu NP Sjeverni Velebit, koji su pod zaštitom od 1969., te Malostonski zaljev. Ta su područja iznimno značajna kao netaknuta područja naše domovine, zanimljiva za znanstvena istraživanja i buduće naraštaje. U tim se područjima osjetljivog eko-sustava posjetitelj treba strogo držati zadanih pravila ponašanja jer i samim dolaskom ugrožava krhku ravnotežu i prirodan sklad. Ljepote neka ostanu u vašem srcu i fotografijama, a za vama otisci stopala.

Put u srce stijena

Bijele i Samarske stijene iznimno su bogate krškim pojavama, teško su prohodne, a u njima planinar može na razmjerno malom prostoru doživjeti svu ljepotu i raskoš krških fenomena.

Evo kako sam ih ja doživio! Najbliži cestovni prilazi Bijelim i Samarskim stijenama jesu iz Ogulina i Jasenka ili pak makadamskom cestom od Mrkoplja preko Tuka. Vozač Jožek ostavio nas je kod putokaza i markacije za Bijele stijene. Ulazimo u šumu i preko Rusovog jarka za sat lagana hoda stižemo do ploče s tekstom koji nas upoznaje s područjem u koje upravo ula-

zimo. Ubrzo smo u području Lukovice. Prostor me neodoljivo podsjeća na vršni dio moje Ivanšćice – sve uokolo puno je divljeg luka.

Još malo i evo nas na 1280 metara nad morem, kod planinarskog skloništa Miroslav Hirtz, koje u svoje okrilje može prihvatiti tridesetak planinara. Skloništem, kao i planinarskom kućom Bijele stijene, koja se nalazi u sljedećem dolcu, upravlja HPD »Kapela« iz Zagreba. Vrijedni članovi društva već su tu i rade na uređenju kuće i okoliša na početku planinarske sezone. Na planinarskoj kući primjećujem kućni broj 2, a u razgovoru doznajem da su neki

DARKO KOS

Silazak s vrha Bijelih stijena

posjetitelji, ugledavši kućni broj, znatiželjno pitali kada dolazi poštar. Vjerojatno su bili nedovoljno obaviješteni o tome gdje se nalaze; dovoljno daleko od svih blagodati naše civilizacije. Nema poštara, niti signala na mobitelu, koje li sreće!

Uz čaj i rakijicu te razgovor sa ženskim dijelom ekipe, koji već priprema ručak, vrijeme brzo leti. Opraštamo se od ljubaznih domaćina, koji, zaželjevši nam sreću, predlažu da spremimo štapove jer nam više neće trebati. I doista, od doma započinje carstvo njegovog veličanstva krša. Za samo petnaest minuta od kuće, uz malo penjačkih vještina i potpomognuti sajlom i klinovima, već smo na 1335 metara visokom vrhu Bijelih stijena. Vidici na Klek, Bjelolasicu, prostranstva šume i stijena ostaju trajno zablježeni u našim sjećanjima. Slikanje, udaranje žiga, silazak, slikanje.

Vihoraškim putem prema Samarskim stijenama

Odlučno krećemo dalje, spremni na sve izazove koji su pred nama. Iz malo zemlje rastu najneobičnije kamene skulpture radene rukom prirode. Borba živog i mrtvog svijeta u kolu

Ljuska – najzbudljiviji dio Vihoraškog puta

Željezne ljestve u Ljusci

vremena. Odjednom ugledamo kako se veličanstveni Prsti pružaju u nebo. Visoke vitke jele htjele bi baciti svoju sjenu i nadvisiti ih, ali oni uspravno stoje najbliži suncu i kao da im govore: »Mi smo gospodari ovih prostora, mi smo ovdje najljepši!«

Stojim, gledam i razmišljam o poimanju vremena. Koliko vremena treba prirodi da stvori ovakva velebna zdanja? Moj život? Vidim koliko sam malen i beznačajan u takvom poimanju vremena, ali i bezgranično sretan sadašnjim trenutkom, okružen stijenama. »Darac, idemo!« čujem ostale. Pozdravljam svoje nove prijatelje. Lijevo, desno, gore, dolje – put nas vodi dalje labirintom stijena. Umorna se jela pod naletom vjetra, od starosti, kiselih kiša ili udara groma, naslonila na stijenu. Nikada se više neće uspraviti. Nadam se da je pustila dovoljno sjemena da bi niknuli njezini potomci.

Prelazimo kosom kamenom liticom – ravnoteža, dobar grip gojzerice i gle, mi smo ni na nebu, ni na zemlji. Slikam, te i ja oprezno prolazim put u nebo. U uvalama, vrtačama i procjepima zaostali snijeg svojom bjelinom dodatno bijeli Bijele stijene. Pred nama su rukom prirode načinjeni bijeli kamen, kaskade i zeleni viseći vrtovi s bonsajima.

Priroda se budi iz zimskoga sna. Ulazimo u ravnu udolinu, koja kao da je načinjena vrijednom ljudskom rukom. Na našem su putu kontrasti oblika i boja. Moje sretno oko uživa u veličanstvenoj bjelini snijega i stijena. Iza nas ostaju tragovi u snijegu koji će uskoro nestati,

ali ono što nosimo u sebi zasigurno neće – borba korijenja stabala sa živom stijenom, isprevrtana odlomljena debla.

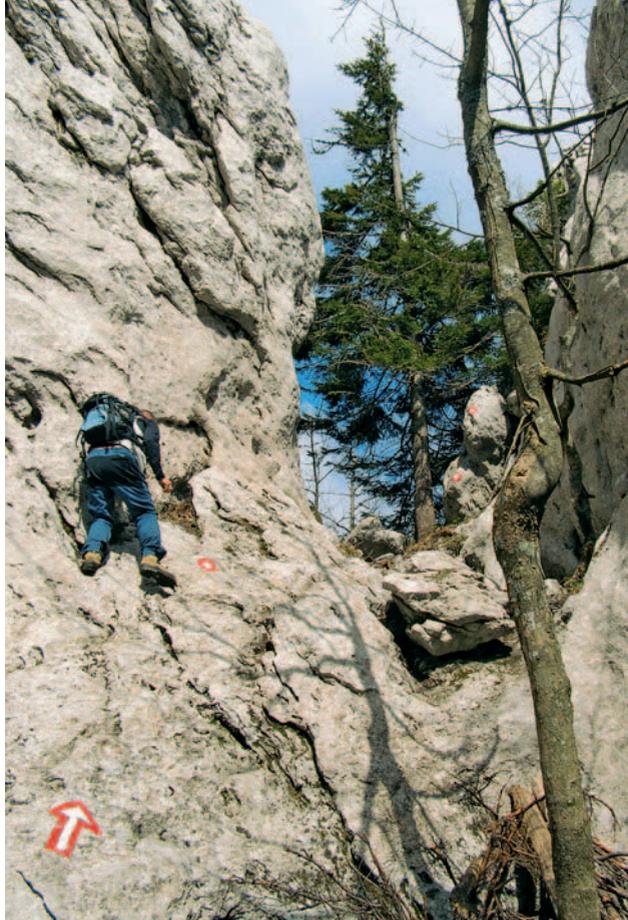
»Kako je lijepa moja zelena dolina« – Hemingwayeve riječi na bijelom kamenu u zelenoj dolini. Prirodne zelene oaze u carstvu stijena, rezbarije kiše u vapnencu. Šuma raste visoko, ali bijeli vrhovi su ipak gospodari ovih prostora. Između stijena sve je više zaostalog snijega koji se skriva od sunčevih zraka. Igra vjetrova i oblaka sa suncem na nebu pokazuje nam stijene časa u punom sjaju, a na čas otkriva nezamijećene tamnije pojedinosti. Ljepota i sklad boja: bijele, zelene i nebesko plave.

Kamene divovske stubbe vode ravno u nebo. Na kamenu susrećem maloga kukca koji se sunča i uživa u ovom svijetu na svoj način. Kombinaciji zeleno-plave boje dodao je malo zlatnožute. Drugome je ljepše u sjeni zelenoga lista. Pozdravljam se s malim domaćinima i krećemo dalje. Na pojedinim mjestima treba uključiti pogon na sve četiri kako ne bismo završili u jaruzi.

Nezaboravni prizori!

Na našem se putu sve više traži spretnost u provlačenju kroz razlomljene stijene i pukotine. U uskim prolazima treba skinuti ruksak. Strelice pokazuju gore, dolje, put prema Ljusci. Entuzijasti, članovi »Vihora« iz Zagreba, stvarno su se potrudili da u ovom labirintu pronađu najlakši put za nas obične planinare. Dečki i cure, svaka čast, kapa dolje!

Na težim mjestima ne mogu fotografirati zbog osobne sigurnosti, tako da smo i Vi i ja zakinuti za najdramatičnije fotografije. Prijatelj ispred mene gubi se u stijeni; ušli smo u Ljusku. Uzak i stiješnjen procjep između stijena kao da će nas svakog trenutka stisnuti i zauvijek zarobiti. Iz Ljuske se ljestvama spuštamo nekoliko metara niže, na šiljate vrhove snijega u pukotinama. Snijeg popušta pod našom težinom; ko-

Izazovi Vihoraškog puta

rak po korak, sporo napredujemo uz najveći oprez i konačno – prošli smo.

Na izlazu iz Ljuske dvije su varijante: teža i lakša. Gledamo strelicu za težu, bez markacija na stijenama, što znači - snadi se sam! Izabrali smo lakšu. Laka da lakša ne može biti, samo za lake i vitke planinare kojima centar za ravnotežu savršeno radi, uz poneku piruetu na šiljatom ledu, hop do sajle, zapinjanje ruksakom i tijelom u procjepu, provlačenje i evo nas u Natašinom dolu. Pokušavamo odgonetnuti zašto Natašin? Autor iz 1974. zna punu istinu, a mi se zadovoljavamo mislima o lijepoj Nataši koja je, kao i mi, ili možda na neki drugi način, uživala u ljepotama Bijelih stijena.

Stojim, gledam i razmišljam o poimanju vremena. Koliko vremena treba prirodi da stvori ovakva velebna zdanja? Moj život? Vidim koliko sam malen i beznačajan u takvom poimanju vremena, ali i bezgranično sretan sadašnjim trenutkom, okružen stijenama.

Vrh Samarskih stijena (1302 m)

Ulazimo u pitomiji predio gdje mahovina i lišće sa stijenama stvaraju drugačiji virtualni svijet. Divljina popušta pa se slobodnije i brže krećemo. Igra svjetlosti kroz krošnje drveća stvara spektar duginih boja u udolini kojom hodamo. Moj digitalac ne može zorno zabilježiti ljepotu i prolaznost trenutka u kojem se nalazim.

Pogled unatrag

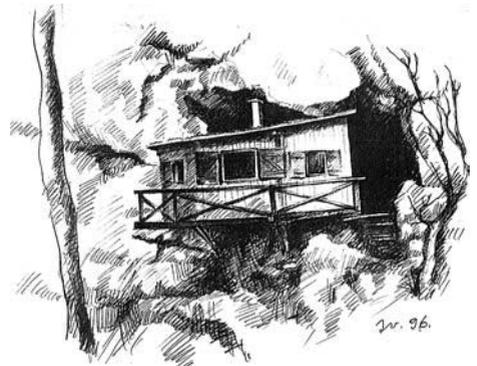
Nakon dobra tri sata hoda Vihoraškim putem stižemo do markacije za Ratkovo sklonište. Susrećemo se s ostatkom društva koji stiže s Bjelolasice. Kako pogođen tajming, i to bez upotrebe mobitela! Zajedno odlazimo do Ratkova skloništa, najoriginalnijeg skloništa u Hrvatskoj.

Naumili smo popeti se i na vrh Samarskih stijena. Uspon na vrh pravi je mačji kašalj nakon puta koji smo prošli. Tek pod vrhom treba malo zapeti i evo nas na 1302 metra visokom vrhu. Gledamo u smjeru Bijelih stijena. Oдавde sve izgleda drugačije i jednostavnije.

Tko bi rekao da nam je za tri kilometra zračne linije koji dijele dva vrha trebalo četiri sata hodanja i penjanja!?

Znam da je najljepši dio Samarskih stijena na drugoj strani. Obećavam im da ću se vratiti i zaviriti u njihove ljepote. Znojna tijela i umornih nogu sjedim na stijeni, milovan laganim povjetarcem, sretan i zadovoljan, obogaćen novim spoznajama i ispunjen novom snagom.

Stijene, stijene naše Samarske i Bijele, vidimo se opet!

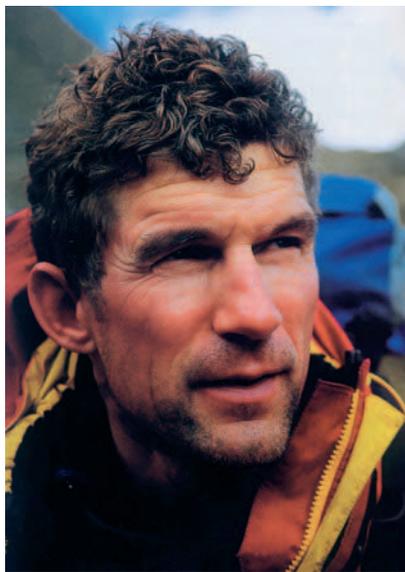

PAVLE KOZJEK (1959. – 2008.)

Dana 26. kolovoza u Himalaji je smrtno stradao istaknuti slovenski penjač i jedan od najboljih svjetskih alpinista Pavle Kozjek, koji je dao nemjerljiv doprinos i hrvatskom alpinizmu i ekspedicionizmu.

Teško je nabrojiti uspone u Andama, Himalaji i ostalim penjačkim odredištima, njihovu raznolikost i težinu, koje je ispenjao Pavle Kozjek, većinu od njih kao prvenstvene smjerove. Još davne 1985. godine u Zagrebu je održao predavanje o »Devils Direttisimi«, dramatičnom prvenstvenom usponu na patagonijski vrh Cerro Torre. Bio je jedan od rijetkih svjetskih penjača koji iza sebe imaju čak dva prvenstvena smjera na osamtisućnjacima: u južnoj stijeni Shisha Pangme (1989.), te 24-satni solo uspon jugozapadnom stijenom Cho Oyua (2006.), koji mu je prošle godine donio najprestižniju svjetsku alpinističku nagradu, »Zlatni cepin« po izboru publike. Posebno je bio poznat po »otpenjavanju«, odnosno slobodnom silazu po najtežim smjerovima u Alpama. Bio je i vrlo uspješan u svom poslu, kao inženjer informatike i dizajner u Statističkom zavodu Slovenije.

Od malobrojnih knjiga o Himalaji koje su se mogle nabaviti pedesetih godina prošlog stoljeća, jedna je bila »Osvajanje Himalaja« Milana Butorca. Mnogi koji su je otvorili zapazili su sliku planine koja izgleda kao glava šećera visoka preko 7000 m, beskrajno strma i na prvi pogled neosvojiva. Zove se Mustagh Tower i nalazi se u Karakorumu u Pakistanu. Početkom kolovoza ove godine mala slovenska ekspedicija, predvođena Kozjekom, a sastavljena od još dva penjača (G. Kresal i D. Miškovič) uputila se prema neispenjanoj, 2200 metara visokoj sjevernoj stijeni Mustagh Towera (7284 m). Pavle ju je poznao još iz tih starih knjiga i nazvao je »Čarobnom planinom«. To je bio jedan od najambicioznijih alpinističkih projekata u svijetu ove godine, koji su s pozornošću pratili svi specijalizirani alpinistički mediji. Ekspediciju, međutim, od početka nije pratila sreća. Prvo se Kresal iz baznog logora vratio u Sloveniju zbog zdravstvenih tegoba, a zatim je 26. kolovoza Miškovič satelitskim telefonom javio da je Kozjek, pošto su ispenjali smjer u stijeni, nadomak vrha propao kroz snježnu strehu koja se odlomila pod njim te pao niz dvije tisuće metara visoku stijenu. Miškovič je tri dana silazio do 5000 m gdje ga je spasio helikopter pakistanske vojske, a nekoliko slovenskih penjača koji su, čuvši za nesreću, došli s obližnjeg vrha K7, popeli su se do ulaza u stijenu, no osim nekoliko uništenih dijelova

opreme, ništa drugo nisu pronašli. Pavle Kozjek ostao je najvjerojatnije zauvijek pokopan pod dubokim snijegom.

Kozjek je bio više od dva desetljeća povezan i s hrvatskim penjačima, ali i našim planinama. Jako je volio Paklenicu, svake je godine i po nekoliko puta dolazio u nju, snimio je dokumentarni film na Kornatima, penjao je s mnogim našim penjačima, a prošle je godine u Rijeci održao predavanje o svom usponu na Cho Oyu te dao veliku stručnu i moralnu potporu članicima hrvatske ekspedicije, koje su se u to vrijeme spremale na taj vrh. Pavle Kozjek primio je 1997. u dvorani »Lisinski« u Zagrebu Zlatni znak HPS-a, na premijernom predavanju o ekspediciji HPS-a na Mount Everest, najviši vrh svijeta, sa sjeverne strane, iz Tibeta. To visoko priznanje dodijeljeno mu je kao članu te ekspedicije za uspješan uspon na vrh. Nakon posebnih i dugih priprema i vrhunskih treninga, 23. svibnja te godine uspio se u neponovljivom usponu, brzo i sigurno popeti na Mount Everest bez uporabe dodatnog kisika. Time je Kozjek postao prvi i zasad jedini Slovenac koji je bio na vrhu svijeta bez boca s kisikom. U znak uspomene na Kozjeka prenosimo riječi koje je o tom usponu u knjizi »Ključevi neba« (Izvori, 2000) napisao Darko Berljak:

Pavle nije mogao noćiti na Logoru 2. Od vjetrova razderani šatori na tom mjestu mogli su se zamijeniti

novima, ali to će dodatno opteretiti njegovu naprtnjaču. Dakle, od Sjevernog sedla u jednoj dionici do posljednjeg visinskog logora. Lijepo zamišljeno, ali da li i moguće? U jednom danu ispenjati 1300 visinskih metara koji ne završavaju bilo gdje, već na 8300 m. Na ekspedicijama uobičajeno je da se takva visinska razlika prelazi u dva, tri ili čak četiri dana. Nakon odmora od samo nekoliko sati, trebat će nastaviti prema vrhu visokom 8848 metara. A to nije sve. Pavle to želi napraviti bez boca s kisikom!

O opasnostima koje ga čekaju bolje je ne govoriti. Najmanje 40 sati bit će u zoni smrti iznad 8000 metara samo s onim prirodnim kisikom kojeg će udisati iz hladnog zraka oko sebe u količinama tri puta manjim od normalnih, što stvara savršene uvjete za teške ozeblina, potpunu iscrpljenost i neprestani gubitak sabranosti. Ne samo zbog toga, već i previsokog posljednjeg logora i dugog teškog terena od njega do vrha na Everest sa sjevera je došlo samo desetak ljudi bez umjetnog kisika. Hoće li im se Pavle pridružiti? Da se to dogodi uz njegovu vrhunsku pripremljenost trebao je osvanuti dan koji se jednom ili nijednom godišnje pojavi na Chomolungmi. Sunčan, bez jakog vjetera i vedar od jutra do večeri.

Iznad Pavla su vrata koja ako ih otvori vode na vrh svijeta, a ako to neće moći, put kojim će se vraćati u dolinu bit će dug, težak i razočaravajući. Poznata Druga stuba. Trideset metara okomice koji završavaju s deset metara nadvisa. Penjački problem za nula metara, a ne za visinu gdje su sve, ama baš sve planine u svijetu niže od tog mjesta. Dugo, vrlo dugo Pavle puni pluća s ono

Pavle Kozjek na Shisha Pangmi

malo zraka koji tu postoji i gotovo u jednom zamahu prelazi nadvisni dio. Kazna je brza i efikasna. Gušenje, i osjećaj da će ubrzo umrijeti. Više od deset minuta Pavle leži u snijegu i bori se za svaku molekulu zraka. Polako dolazi k sebi, a istovremeno u svijest mu ulazi saznanje da više ništa ne stoji između njega i tjemena Chomolungme. Put je širom otvoren.

Vičemo u stanicu da ga dobro vidimo na zadnjoj strmini i bodrimo ga da ustraje. Pavle je sretan što je upalio radio stanicu. Saznanje da ga gledaju i strepe za njega stvorilo je dojam kao da su svi ti prijatelji tu negdje oko njega i da zajedno idu na vrh. Sve je odjednom puno ljepše, a pogled unaokolo govori mu da je to onaj od onih dana o kojima smo maštali. Vedar i bez vjetera sa sigurnim naznakama da će takav ostati do kraja dana.

Ali, do vrha je još daleko. Gotovo dva sata, po crnom drobljivom ledu prekrivenom pršćem. Tu se može vrlo lako pasti na kilometre niže Kanshung ili Rongbuk ledenjak. Zadnja strmina je najteža, iako Pavle zna da iza nje počinje još jedan položeniji greben koji završava na vrhu svijeta. Prelazi je, hoda po grebenu, ali vrh je još sakriven. Koliko poznat osjećaj u planinama. Hodaš i čekaš da se konačno pojavi tvoj cilj, ali kao da se netko igra s tobom i skriva ga do zadnjeg trenutka. Tako je i ovog puta.

Deset metara ispred Pavla stoji bijeli humak okičen raznim zastavicama koje su omotane oko metalnog tronošca i dugih snježnih klinova. Pavle prelazi pet koraka nakon kojih mora stati i loviti zrak. Još tako samo dva puta. Još jednom i gotovo.

Pavle stoji na vrhu Chomolungme na koju je došao samo sa svojim plućima. San je postao stvarnost. Ne, nije... to će postati tek kada se vrati u Osnovni logor. Neće biti lako, ali siguran je da će uspjeti. Danas je takav dan. Izvadio je radio stanicu i razmišlja što će reći onima u Osnovnom logoru. Možda da zapjeva neku planinarsku pjesmicu ili ispriča vic. Ni slučajno, mislili bi dolje da je poludio od visine. Šalje signal, stišeće dugme za predajnik i govori vrlo pribrano jasnim glasom kao da je na nekoj zelenoj livadi okružen tratinčicama:

»Osnovni logor, zove vas Pavle s vrha Everesta.«

Odgovor nisu riječi, već uzvici neizmjernog veselja i sreće, i Pavlu se opet učini kako nije sam. Stoji na vrhu svijeta okružen sa svim prijateljima s kojima je došao na ekspediciju.

Prošlo je već tri sata popodne. Slika fotoaparatom na sve četiri strane svijeta. Monsunski oblaci s juga koji su otjerali sjeverne vjetrove već su visoko. Iznad njih su samo Kanchenjunga, Makalu, Lhotse, Cho Oyu, najviši vrhovi svijeta koji se vide s onog najvišeg na kojem stoji, Mount Everesta.

Uredništvo »Hrvatskog planinara«

DAMIR SREDNOSELEC (1958. – 2008.)

Tužna je vijest 1. rujna odjeknula među koprivničkim, podravskim i bilogorskim planinarima - umro je vedar, samozatajan i skroman koprivnički planinar i penjač, kolega i prijatelj, predsjednik HPD »Pevec« Damir Srednoselec.

Planinarsko društvo »Pevec« osnovao je uz nekolicinu bliskih prijatelja i istomišljenika 25. studenoga 1995. te mu bio na čelu do smrti. Broj članova društva vrlo se brzo povećao, prvenstveno zbog duha, pozitivnih ideja i entuzijazma kojima je zračio i prenosio ih na sve oko sebe.

Damir Srednoselec rođen je 27. listopada 1958. u Rijeci. Vrlo brzo obitelj seli u Hrvatsko zagorje, gdje Damir pohađa osnovnu školu u Klenovniku. Iz Zagorja obitelj seli u Koprivnicu, gdje završava srednju obrtničku školu za zanimanje električara. Radio je u Elektrometalu i Hrvatskim željeznicama, a 1991. otišao je na ratište i dao doprinos obrani Lijepe Naše. Od 1994. do 2001. djelatnik je Odsjeka veze u Policijskoj upravi Koprivničko-križevačkoj, odakle prelazi u zaštitarsku tvrtku i radi u Koprivnici i Vrbovcu, sve do 2005., kada odlazi u mirovinu.

Kod Damira se već u mladosti rađa ljubav prema prirodi, a nadasve prema planinama, koje postaju sastavni dio cijeloga njegova života. Na svojim planinarskim pohodima prošao je i vodio izlete na gotovo sve humke, brda, planine, kao i jadranske otoke, diljem domovine, a obišao je i većinu vrhova susjedne Slovenije. Ispenjao je i mnoge poznate i zahtjevne najviše vrhove u planinskim masivima u susjednim zemljama, kao što su Tatre u Slovačkoj, Karpati u Rumunjskoj, Glossglockner u Austriji, Dolomiti u Italiji, pa tako i najviši vrh Europe, Mont Blanc. Okusio je i penjanje na najteži vrh Europe, Matterhorn.

Zajedno s planinarenjem osvajaju ga još dvije ljubavi: fotografija i gljivarstvo. Fotografski aparat stalni mu je i vjerni pratitelj – snimio je na tisuće fotografija planinskih vrhova, planinskog cvijeća i životinja te svojih kolega planinara i one nam sada ostaju kao nijemi svjedok tih zajedničkih trenutaka. Kao dobar poznavatelj jestivih gljiva, volio ih je brati prilikom šetnji livadama i šumama, a kasnije i pripremati. Zbog ljubavi prema biljkama, cvijeću i gljivama, s vremenom se specijalizirao za makro-fotografiju. Nikad mu nije bilo teško nekoliko se puta sagibati i mijenjati položaj za dobar snimak. Posljednjih nekoliko godina bio je stalni pratitelj dr. Radovana Kranjčeva u njegovim istraživanjima prirode. Mnogo vremena proveli su zajedno obilazeći hrvatske planine, rijeke, jezera i jadranske otoke i to po rutama kojima niti planinari

često ne prolaze, istražujući i snimajući svijet hrvatskih orhideja, leptira i gljiva sluznjača. Pritom su napravili impresivne i rijetke fotografije cijeloga razvojnog ciklusa tih gljiva.

Damir se bavio i radioamaterizmom i bio je vrlo cijenjen među koprivničkim radioamaterima. Često je na planinarske pohode nosio radio stanicu ostvarivši radio-veze diljem svijeta.

Mnogo je novih planinara, mladih i starih, svojim nesebičnim zalaganjem zainteresirao i zauvijek vezao uza svijet i ljepote planinarenja. Podučavao nas je kako se ponaša u planini, kako se čuva priroda, svima oko sebe otvarao je nove vidike, udahnjivao želju za pustolovinom i istraživanjem, pomicao je granice u nama.

Mnogo je uveo i u prve korake ozbiljnijeg penjanja, učio nas je kako se stavljaju dereze, kako se barata cepinom, kako se vežu čvorovi i priprema navez, ohrabrivao nas tijekom uspona. Svojom toplinom i razigranošću, vedrinom i entuzijazmom stekao je puno prijatelja i postao cijenjen među planinarima i ljubiteljima prirode. Bio je i ostao nadasve skroman i jednostavan čovjek, uvijek spreman pružiti pomoć i potporu.

Zato ti, Damire, ili kako smo te od milja zvali, »kolega iz naveza«, veliko hvala!

Članovi HPD-a »Pevec«, Koprivnica

NP PAKLENICA – PLANINARSKA KARTA 1:25000

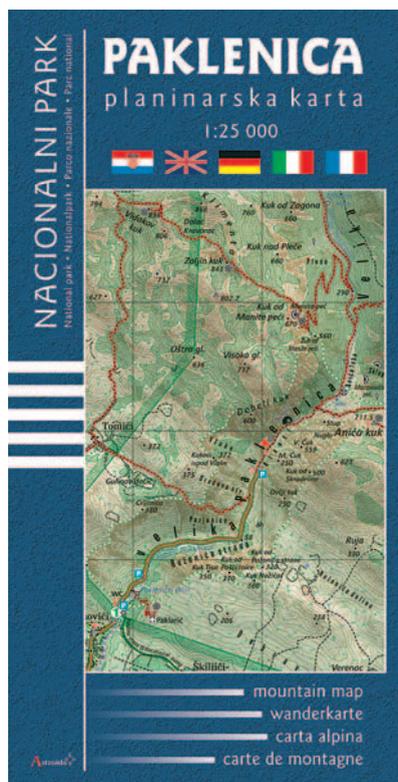
U kolovozu ove godine svjetlo dana ugledala je najnovija karta Nacionalnog parka Paklenica. Autor karte je Tomislav Nežmah, a kartu je izdala izdavačka tvrtka Astroida d.o.o. iz Zagreba.

Da bi se dočarala činjenica kako je riječ o doista jedinstvenoj karti, uvodno istaknimo da je u izradu karte utrošeno dvije godine rada i da je karta napravljena najnovijim kartografskim tehnikama po uzoru na švicarske i francuske karte. Treba posebno spomenuti da je ovo prva karta u Hrvatskoj koja ima reljefnu sjenčanu podlogu koloriranu hipsometrijskom skalom visina, a koja ujedno ima preciznost topografskih karata. Ekvidistancija izohipsa je 10 metara (najveća gustoća za karte mjerila 1:25000), dodatno detaljizirana signaturama stijenja, dolaca, vrtača, duliba, vrhova i svih ostalih terenskih detalja.

Za kartu je izabran kadar koji obuhvaća područje južnog Velebita od Stapa na sjeverozapadnom dijelu do Malog i Velikog Libinja na jugoistočnom dijelu. Tako će svi planinari koji hodaju od Svetog brda, Vaganskog vrha preko Velikog i Malog Rujna do Stapa trebati samo jednu kartu, umjesto dosadašnjih dvije ili više.

Snalaženje i navigacija na karti dodatno su olakšani budući da je osim standardne Gauss-Krügerove koordinatne mreže (4x4 cm na karti odgovara 1x1 km u prirodi) ucrтана i stupanjska skala za navigaciju pomoću GPS-a (WGS84) točnosti trećine minute. Na karti je također označena i »šahovska« podjela kvadrata tako da se, na primjer, za neko naselje može reći da je u polju G8.

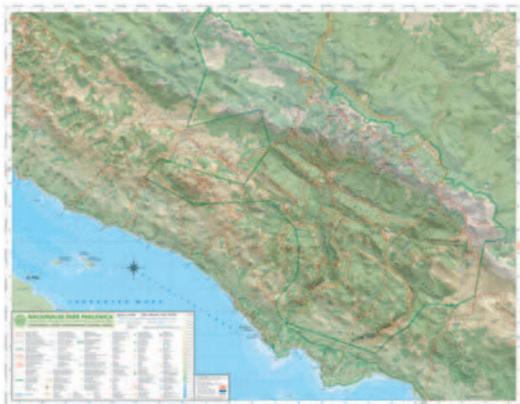
Ucrtani su svi markirani planinarski putovi, pučne i biciklističke staze, kao i razminirane planinarske staze (staze koje vode iz Like prema vršnoj zoni

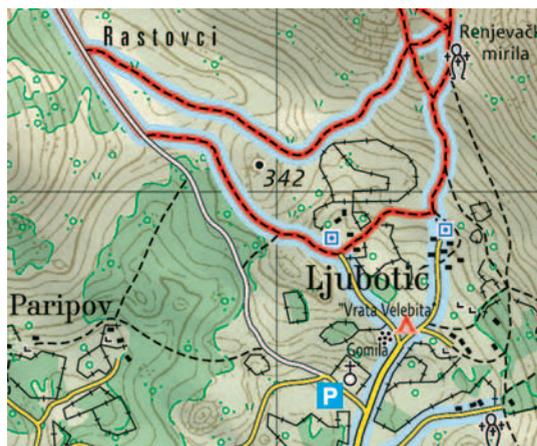

Velebita) i minski sumnjiva područja. Ucrtane su i nove ceste koje su probijene u posljednjih nekoliko godina, npr. od Tribanj-Krušćice do Ljubotića, od Ljubotića do Bristovca, od Rastovca prema Livadici i Runjevcu, makadamska cesta prema Adžićima i Jovićima, produžetak »Rojsove« ceste – od Velikog Vaganca do Velikog Rujna, zatim makadamska cesta od Modrića do Malog i Velikog Libinja, nove šumske ceste.

Karta uz mnoštvo detalja (suhozidovi, vegetacija...) sadrži oznake planinarskih skloništa i domova, mirila, geografskih znamenitosti, točne granice nacionalnog parka, turističke sadržaje... Djelatnici parka uložili su trud u recenziju karte i ispravke svih toponima i nazivlja na karti. Poledina karte sadrži tekst o NP Paklenici preveden na engleski, njemački, talijanski i francuski jezik i ilustriran fotografijama prirodnih znamenitosti parka.

Pozornost je usmjerena i na završnu izradu karte – tiskana je na kvalitetnom kartografskom papiru formata 90x70 cm, ukoričena u plastificirane korice i dodatno uvučena u zaštitni plastični omot. S unutarnje strane korica naveden je popis od 47 planinarskih

staza koje možete odabrati za planinarenje, a za svaku je stazu izračunata satnica, pređena visinska razlika, navedena težina puta od 1 do 5 i opisan put preko karakterističnih točaka na karti.

Karta se po cijeni od 50 kuna može nabaviti u Uredu HPS-a u Kozarčevoj 22, svim prodavaonicama Iglu športa, Turističkoj zajednici Starigrad Paklenica, na recepciji NP-a Paklenica i na ulazu u sam park. Karta se može naručiti i pouzećem izravno od izdavača na web stranici www.astroida.hr. Alan Čaplar

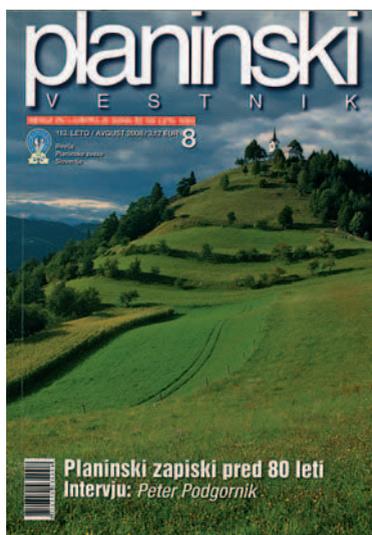
SLOVENSKI »PLANINSKI VESTNIK« NEKOĆ I DANAS

Glasilo Planinske zveze Slovenije izlazi već 113 godina (od 1895.) i ne samo da je tri godine starije od Hrvatskog planinara, nego je bilo i poticaj za njegovo izlaženje. Istina, s prilično drukčijom svrhom: PV radi spašavanja slovenskih gora od germanizacije, a HP radi istraživanja nepoznanica hrvatskoga gorja. Oba je časopisa tijekom stoljeća povezivala uzajamna suradnja, i po temama, i po autorima. U uvodniku prvoga broja HP-a čitamo da uredništvo »... bratsku ruku pruža Planinskom vestniku, glasilu pobratimskog Slovenskoga planinskoga društva...« PV ju je i objeručke prihvatio, tako da su prvih godina u njemu izlazili članci hrvatskih pisaca na hrvatskom jeziku, a u drugoj polovici 20. stoljeća gotovo je svake godine poneki moj članak o hrvatskom planinarstvu preveden na slovenski. Nova je državna granica u posljednje doba na žalost znatno smanjila tu suradnju jer je udaljila planinare s jedne i druge strane, a nekadašnji prilično velik broj pretplatnika PV-a u Hrvatskoj i HP-a u Sloveniji danas je spao na gotovo jednoznamenkastu brojku.

Recimo na kraju, da je PV u posljednjih sedam godina, otkad je urednik Vladimir Habjan, znatno napredovao i postao gotovo raskošnim: cijeli se tiska

u boji, sadržajno je raznolik, a opseg je porastao s 48 na stotinjak stranica po broju. No, u broju za kolovoz urednik se žali da je ove godine prestala državna subvencija i pita se neće li PV zbog nedostatka novca pasti na razinu biltena. Osim toga, postavlja zanimljivo pitanje, kojim bi se trebao pozabaviti i HP: treba li ostati na sadašnjem tradicionalnom formatu ili prijeći na veći, na kojem danas izlazi većina revija? U sadržajnom pogledu recimo ukratko da je mnogo prostora posvećeno alpinizmu i da je manje nego nekoć članaka o inozemnim planinama. U posljednjem broju, ipak, čitamo o usponu na najviši vrh Prokletija (Albanija) iz Ropojana (Crna Gora), što do raspada Jugoslavije nije bilo izvedivo.

prof. dr. Željko Poljak

USKORO NOVI VODIČ PO HRVATSKIM PLANINAMA

U izdanju izdavačke kuće »Meridijani« iz Samobora i Hrvatskog planinarskog saveza početkom studenoga izaći će opsežan planinarski vodič po hrvatskim planinama na 680 stranica. Autor vodiča Alan Čaplar uložio je dvije i pol godine rada te pripremio ažuran, grafički atraktivan i po svemu moderan priručnik koji će biti nezaobilazno štivo svakom planinaru. Vodič je opremljen s pedesetak shematskih zemljovida i više od tisuću atraktivnih fotografija i drugih ilustracija, a obuhvaća sve važnije planinarske putove, obilaznice i kuće u Hrvatskoj. Vodič će biti predstavljen na velesajamskoj priredbi Interliber, cijena će mu biti 249 kuna, a moći će se nabaviti u izdavačkoj kući »Meridijani«, tel. 01/33-62-367 i u HPS-u, tel. 01/48-23-624 i 01/48-24-142.

prof. dr. Željko Poljak

PLANINARSKI KALENDARI ZA 2009. GODINU

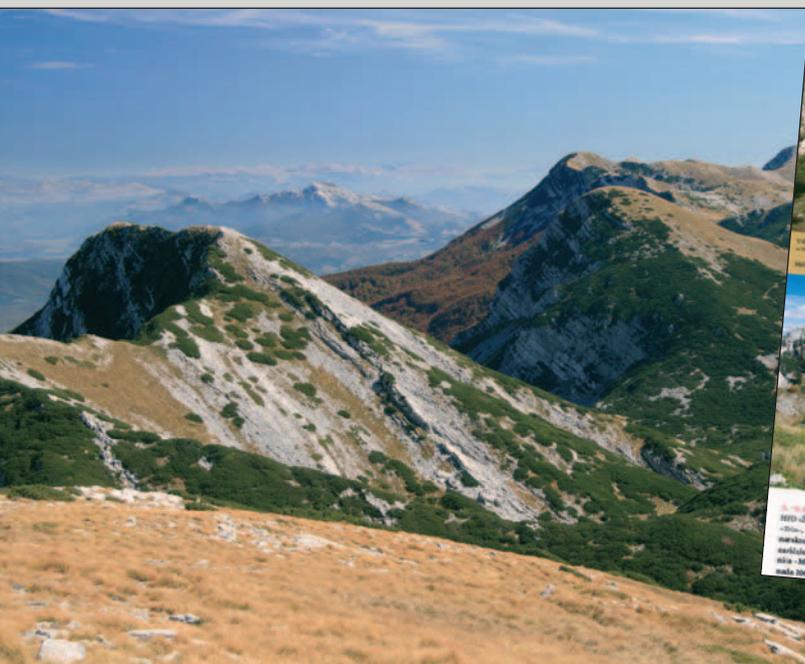
Hrvatski planinarski savez ove jeseni tiskat će dva planinarska kalendara za 2009. godinu:

1. HRVATSKE PLANINE 2009. – 135 GODINA HRVATSKOG PLANINARSTVA.

Ovaj atraktivni zidni kalendar donosi odabrane slike iz hrvatskih planina, naših najboljih planinarskih fotografa. Uz slike iz planina, u njemu će biti objavljen pregled svih značajnijih planinarskih akcija u sljedećoj godini i najnoviji adresar članica HPS-a. Urednik kalendara je Alan Čaplar.

2. HIMALAJA I MOUNT EVEREST 2009.

Ususret hrvatskoj ženskoj ekspediciji koja će sljedeće godine pokušati uspon na najviši vrh svijeta, ovaj kalendar donosi slike pomno odabranih himalajskih motiva, slike s ekspedicije na Cho Oyu 2007., a uz slike je i niz datuma značajnih događaja iz hrvatske i svjetske planinarske i alpinističke povijesti te adresar udruga članica HPS-a. Urednik kalendara je Darko Berljak.

Format kalendara je 48×33 cm, a kao i prošlih godina, tvrda poštanska omotnica štiti kalendare od oštećenja na putu do naručitelja. Cijena jednoga kalendara jest 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određen broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi (telefonskoj, faksom, poštom ili putem e-maila) treba naznačiti koji kalendar naručujete te hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom. Šalje li se kalendar poštom, u račun će biti uključeni i pripadajući poštanski troškovi.

Informacije i narudžbe

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, tel./fax 01/48-24-142, tel. 01/48-23-624

www.plsavez.hr, e-mail: hps@plsavez.hr

40 GODINA KUĆE NA BIJELIM STIJENAMA

HPD »Kapela« izgradilo je i održava kuću na Bijelim stijenama, na veselje mnogih planinara. Nakon prvog posjeta, samo se rijetki ne vraćaju na Bijele stijene. Osvoje ih ne samo Bijele stijene, već i planinarska kuća, pa i planinarsko sklonište uz nju.

A sve je počelo davne 1961., točnije 2. lipnja te godine, kada je Upravni odbor donio odluku da »Kapela« preuzme skrb nad planinarskim skloništem Dragutina Hirca, otvorenim davne 1928. S preuzetom obvezom dolaze i prve brige oko organiziranja radnih akcija radi temeljite obnove tada već vrlo trošnog Hirčeva skloništa. Tako je 2. ožujka 1962. osnovano Gospodarsko povjerenstvo, čiji je prvenstven zadatak bio organizirati i voditi radne akcije za popravak i održavanje skloništa.

Da bi se planinari osjećali što sigurnije i ugodnije, 25. svibnja 1963. izrađen je prvi plan sezonskih dežurstava, na temelju kojeg se iste godine i počinje s dežurstvima. Dežurstva traju do današnjeg dana. No, uza svu skrb, kako za Hirčevo sklonište, tako i za posjetitelje skloništa, nije se moglo udovoljiti minimalnim zahtjevima ugodnog i sigurnog boravka. S jedne

strane, klimatski su uvjeti u šumama Gorskoga kotara negostoljubivi za drveno-kamene objekte, i to prvenstveno zbog velike vlage. S druge strane, Hirčevo sklonište nalazilo se na mjestu današnje cisterne za vodu, na dnu amfiteatra koji tvore okolne stijene, dakle na mjestu gdje se snijeg najduže zadržava, a vlaga je najveća. U određenim razdobljima godine voda se cijedila niz unutarnje zidove skloništa i onda kad se u kući ložilo.

Vrlo brzo, 24. rujna 1963., »Kapela« je, na inicijativu skupine zanesenjaka, odlučila izgraditi novu planinarsku kuću umjesto dotrajalog Hirčeva skloništa. Nedugo zatim napravljen je idejni projekt kuće, na temelju kojeg su se planirale sve buduće akcije. Donijete su odluke da se kuća izgradi na višem položaju nego Hirčevo sklonište i da se izgradi na kamenim stupovima da bi se vlažnost novog objekta svela na minimum, a kuća što skladnije uklopila u okoliš. Odmah je označeno točno mjesto izgradnje, ono mjesto na kojemu se kuća i danas nalazi. Počinje se prikupljati novac i počinju radne akcije, koje će, što se tiče same izgradnje kuće, trajati sve do 1968.

Otvorenje kuće na Bijelim stijenama, 4. srpnja 1968.

Tijekom 1964. i 1965. građeno je kameno-beton-sko postolje za kuću. Građeno je tako dobro da i danas čvrsto stoji i odolijeva svim izazovima. Cement, alat, daske i ostale građevinske potrepštine planinari su donijeli na leđima, s iznimkom tucanika za mort koji su sami napravili na gradilištu usitnjavanjem većega kamenja čekićem. Rad, i to prije svega dragovoljni, nastavlja se i 1966., kada se počinje graditi sama kuća. Postavlja se drveni kostur kuće i krov od drvenih odcjepaka – šindre, tako da u rujnu iste godine kuća poprima svoj osnovni obris. Sljedeće, 1967., postavljaju se podovi i bočne stranice, ugrađuju se prozori i vrata te zida dimnjak. U prvoj polovici 1968. dovršeno je unutarnje pregrađivanje, izrađen je namještaj i oličena drvenina, napravljen je pristup i uređen okoliš kuće.

Kuća je napokon svečano otvorena 4. srpnja 1968. U sljedećim desetljećima donijela je bezbroj predivnih trenutaka mnogim planinarima, utažila žed žednima, ugrijala promrzle, bila jednim od središta druženja i veselja, ishodište mnogih planinarskih izleta i planinarskih radnih akcija, a napokon i inspiracija mnogim planinarima koji su podizali planinarske kuće i skloništa.

Kuća se u godinama koje su slijedile i dalje dotjevala, gradila se nova cisterna za vodu i popravljala stara. S protekom vremena bilo je sve više radnih akcija na održavanju kuće. Da bi se izbjegla opasna plinska rasvjeta, 1979. se pokušalo kuću i elektrificirati, uz uporabu vjetrenjače, koju je, na žalost, skršio prvi jači vjetar. Danas se rasvjeta u kući temelji na sunčevim kolektorima i akumulatorima. Tijekom 1981. i 1982. krov kuće je, umjesto drvenim odcjepcima – šindrom, obložen limom. Malo lošije izgleda, ali mnogo bolje služi. Primjerice, voda koju prikupljamo s krova kuće sada ima mnogo bolja svojstva. Temeljita obnova kuće bila je 2001. godine, kad se, između ostalog, mijenjala kompletna istočna strana kuće, kad je izrađen novi prilazni most, ugrađeni novi prozori i vrata te nova limena oplata krova i vanjskih zidova kuće, kad je ugrađena toplinska izolacija, kad se postavljala zaštita od puhovala i kad je obavljeno još mnogo drugih »malih velikih« radova.

Na taj je način produžen vijek kuće, tako da u svoje krilo može i dalje primati na druženje planinare i njihove prijatelje. Ovo podsjećanje na 40 godina rada na kući i oko nje te uživanja u blagodatima koja nam kuća pruža posvećeno je svima onima koji su na bilo koji način dragovoljno sudjelovali u izgradnji, pa i u održavanju kuće proteklih godina. Bilo ih je mnogo, i to iz više planinarskih društava, mnogo i za nabrojiti. Mnogih od njih više nema. Dolaze mladi, koji nastavljaju tradiciju.

Hrvoje Zrnčić

HRVOJE ZRNČIĆ

Kuća na Bijelim stijenama danas

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI
MONOKULARI
DALEKOZORI

Više informacija na
WWW.LAPIS-PLUS.HR ili
WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS

WWW.LAPIS-PLUS.HR

TEL:01/4668-785

Veliki izbor
odjeće, obuće, torbi,
ruksaka, noževa, kompasu,
dalekozora

YUKON
SIMMONS
PRO-LUX
FAST AIM
GRAND
Paco
LP
BlackBird

PREDSJEDNIK MESIĆ NA OŠTRCU

HPD »Željezničar« iz Zagreba ugostilo je u nedjelju 14. rujna u svom planinarskom domu na Oštrcu predsjednika RH Stjepana Mesića. Povod za druženje bio je dovršenje obnove planinarskog doma »Željezničar« (691 m). HPD »Željezničar« o tom domu vodi brigu od 1950. godine, a dom je tijekom tog razdoblja postao jedno od najpopularnijih planinarskih odredišta u Hrvatskoj. Obnova doma bila je vrlo složen zadatak jer se dom nalazi daleko od glavnih prometnica, a trebalo je i osigurati financijska sredstva za vrlo opsežne radove na mjestu gdje se ne može koristiti uobičajena građevinska mehanizacija. Obnova doma obuhvatila je uređenje prostorija te zamjenu čitavoga krovišta i crijepa na krovu. Dom sada može primiti na noćenje 40 planinara.

Na prigodnoj svečanosti otvorenja obnovljenog doma govorili su predsjednik HPD-a »Željezničar« Zvonko Filipović, glavni tajnik HPS-a Darko Berljak, gradonačelnik Samobora Antun Dubravko Filipec, a 85-godišnji planinar Vjenceslav Jurić, koji je prije 58 godina bio prvi dežurni u domu, u nadahnutom je govoru evocirao uspomene na prve godine uređenja

ALAN ČAPLAR

Predsjednik je otkrio ploču s popisom donatora za obnovu doma

ALAN ČAPLAR

Predsjednikov govor pred ulazom u planinarski dom na Oštrcu

doma. Predsjednik Mesić čestitao je »željezničarima« na uspješnoj izvršenoj obnovi oštrčkog planinarskog doma i zahvalio svima koji su tome doprinijeli, a zatim svečano otkrio spomen-ploču s popisom donatora. Zatim su svi uzvanici razgledali dom.

Unatoč ustrajnoj kiši i hladnom vremenu, druženje planinara i predsjednika Mesića bilo je vrlo veselo. U opuštеноj su se atmosferi svi okupljeni dobro zabavili, a nakon planinarskog ručka predsjednik je uz živu glazbu i zaplesao. Predsjednik je u dom došao odjeven planinarski i s gojzericama na nogama, a članovi HPD-a »Željezničar« u znak zahvalnosti za potporu obnovi doma darovali su mu majicu sa stiliziranim motivom Oštrca i člansku iskaznicu.

Predsjedniku Mesiću to nije bilo prvo druženje s planinarima - tijekom svoja dva mandata bio je već na Zavižanu na sjevernom Velebitu i u planinarskom domu na Puntijarki na Medvednici, otvorio je planinarsku kuću »Scout« u Koretićima, a kao pokrovitelj otvorio je u Ogulinu 2004. proslavu 130. obljetnice hrvatskog planinarstva. Veliku potporu predsjednik Mesić pruža i Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja - 2006. posjetio je njezinu interventnu bazu na Platku, a u srpnju ove godine ugostio je vodstvo HGSS-a u svom uredu na Pantovčaku.

Alan Čaplar

ALAN ČAPLAR

Najstariji član društva Vjenceslav Jurić prisjetio se uređenja doma prije pola stoljeća

SLAVKO PATIČKO

Članovi HPD-a »Željezničar« u društvu s novim članom

ALAN ČAPLAR

Dom »Željezničar« nakon obnove

ALAN ČAPLAR

Ples u gojzericama u blagovaonici doma na Oštrcu

NOVOSTI SA SJEVERNOG VELEBITA

Ljetos je u cijelosti obnovljena prilično zanemarena staza od prijevoja Velikog Alana (1414 m), odnosno Ljubičina groba, do Štirovače. Markirani put vodi najprije kroz šumu ponad Bilenskog padeža, potom slikovitim Šegotskim padežom na cestu ponad Dundović padeža, zaobilazi ga njegovim južnim rubom, da bi se naposljetku kroz Grlo, zanimljiv kameni klanac, spustio na Štirovaču. Budući da se cijelom duljinom proteže prostorom NP-a Sjeverni Velebit, tj. duž njegove granice, stazu je trebalo samo malo pročititi (nisu bili potrebni veći zahvati, a nekoliko prepriječenih stabala može se zaobići). Od Velikog Alana do Štirovače ima oko sat i pol hoda, a tek malo više od toga treba u obrnutom smjeru, od Štirovače do Alana. Staza omogućuje da se od planinarske kuće »Alan« poduzimaju ugodne hodnje u zelenilo i na vodu Štirovače.

Obnovljene su i markacije na stazi Štirovača – Mrkvište, koja će ubuduće također biti u nadležnosti

PD-a Šumar. Šteta je što brojni posjetitelji kuće na Mrkvištu ne znaju da tom stazom mogu za petnaestak minuta ugodna spusta sići u Štirovaču.

Nakon obnavljanja markacija očekuje se još da Nacionalni park postavi tipske putokaze na krajevima obiju staza, a ne bi bilo loše da se malo poradi i na uređenju same Štirovače, jer sadašnje stanje jedne od ključnih točaka Parka zaista nije dostojno njegove prirodne ljepote i značenja. Prošle se zime raspala čak i onako neugledna nadgradnja čuvenog izvora.

Branko Meštrić

PLANINARI SE SPUSTILI NA MORE

U već tradicionalnu turističku manifestaciju »Kaštelansko ljeto« ove su se godine prvi put uključili i planinari HPD-a »Kozjak« iz Kaštel Sućurca. Oni su 9. kolovoza na sućuračkoj rivi organizirali planinarsku noć. Odaziv građana potpuno je opravdao sva očekivanja - fešti je nazočilo više od tisuću posjetitelja iz svih Kaštela.

Posebno su srdačno pozdravljeni planinari društva »Vidim« iz Kutjeva, koje su domaćini ugostili tri dana u svom domu na Kozjaku. Za izvanredan provod pobrinula se grupa »Karoča«, a igrala se i tombola. Hrane i pića bilo je u izobilju po popularnim cijenama jer se ovaj put nije gledalo na zaradu. Da bi večer što bolje uspjela, osim tridesetak članova HPD-a Kozjak, pomogli su i veterani NK-a »Jadran« te druga maskara »Kampanel«. Odlučeno je da planinari i sljedeće godine održe svoju noć u Kaštelima. Koristimo priliku da se zahvalimo svim sponsorima i donatorima koji su nam pomogli.

Špirko Domljanović

FOTO-NATJEČAJ I IZLOŽBA RIJEČKOG »KAMENJAKA«

Članovi foto-sekcije PD-a »Kamenjak« u Rijeci, u sklopu obilježavanja Dana Društva 14. prosinca, planiraju postaviti svoju prvu fotografsku izložbu pa pozivamo članove planinarskih društava iz Lijepe Naše da je obogate svojim fotografijama. Naziv izložbe »Prirodne ljepote Republike Hrvatske« ne treba previše objašnjavati, a svaki autor može na CD-u poslati najviše 10 snimaka. Izložba će biti otvorena u razdoblju od 1. do 6. prosinca 2008., a tijekom idućeg ljeta planira se izložiti fotografije u nekim od obližnjih turističkih središta i na taj način pokazati stranim turistima i ostalima neviđenu i skrivenu ljepotu Hrvatske. Želja nam je da se prvenstveno u velikom broju odazovu članovi planinarskih društava i time pripomognu u realizaciji našeg prvog foto-projekta. Sve informacije o natječaju i izložbi mogu se dobiti od Verdana Grubelića, tel. 091/89-65-552 ili putem e-maila tonulo192@inet.hr.

Verdan Grubelić

Izlaz iz šume na cestu

Uspón prema Šegotskom Tadijevču

BRANKO MEŠTRIĆ

BRANKO MEŠTRIĆ

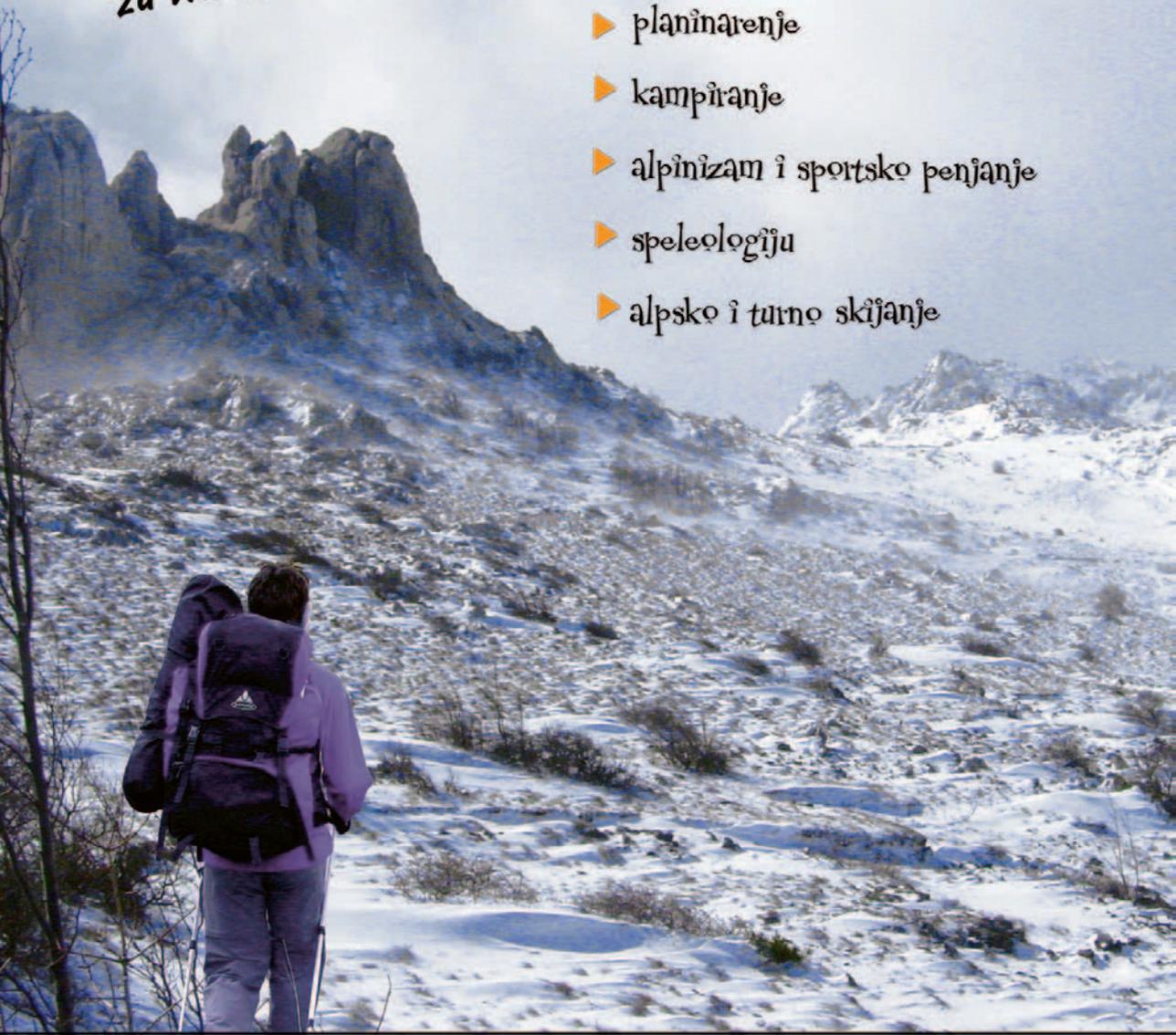
KALENDAR AKCIJA

11. 10.	Planinarska kestenijada <i>Hrastovička gora: Hrastovica - vrh Cepeliš (415 m)</i>	HPD 'Zrin', Petrinja Igor Žilić, 098/563-602, igor@hpd-zrin.com www.hpd-zrin.com
11. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu <i>Samoborsko gorje: Gornje Rude - Poljanice - selo Plešivica</i>	HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb Ivo Rac, 01/38-36-524 Petar Mršić, 01/66-74-049
12. 10.	16. gljivarski vikend <i>Lukovo</i>	PD 'Strilež', Crikvenica Josip Pravdica, 051/785-358, josip.pravdica@ri.t-com.hr
12. 10.	Pohod po najistočnijem dijelu Medvednice <i>Zelina - Zelingrad - Kladešćica - Drenova - Grohot - Blaguš</i>	PD HP i HT 'Sljeme', Zagreb Žarko Nikšić, 098/479-835 Zlatica Krošelj, 098/90-28-331
12. 10.	Jesenski pohod Vinica - Martinščak <i>Pl. kuća 'Mladen Polović', Vinica - Martinščak</i>	HPD 'Vinica', Duga Resa Antun Goldašić, 099/40-40-743 Moric Vahtarić, moric.vahtaric@ka.t-com.hr
12. 10.	U zavičaju knezova Bribirskih <i>Bribirska glavica, Zečevo i Ostrovica</i>	HPD 'Kamenar', Šibenik Ranko Lučić, 022/215-438, 091/53-38-340
18. 10.	70. godina planinarstva u Drnišu <i>Promina, pl. dom 'Promina'</i>	PD 'Promina', Drniš Tomislav Jerković, 098/17-76-924 Davorica Pamuković, 091/72-88-721
19. 10.	Izlet šetnicom uz Rječinu <i>Trsat - Žakalj - Pašac - Lukeži - Kukuljani - izvor Rječine</i>	PD HPT 'Učka', Rijeka Ilija Blatančić, 098/305-831 Marica Miškulin, 098/305-853
25. 10.	Planinarski pohod 'Marunada 2008.' <i>Liganj - JU Park prirode Učka - Babino skl. - Mala Učka</i>	PD 'Knezgrad', Lovran Silvano Zorzenon, 091/54-61-850 Ivana Skočilić, 098/797-493
26. 10. 2008	Kestenijada na Strahinjščici <i>pl. kuća "Strahinjščica"</i>	PD 'Strahinjščica', Krapina Biserka Bajcer, 091/57-65-056 Branko Vrhovec, 091/15-36-772
26. 10.	Sudnikov pohod <i>Samoborski muzej - pl. dom 'Ivica Sudnik'</i>	HPD 'Japetić', Samobor Darko Dömötörfy, 098/302-700
9. 11.	Dan istarskih planinara <i>Čičarija</i>	PD 'Pazinka', Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
9. - 16. 11.	Planinarski tjedan u Požezi <i>Požega</i>	HPD 'Sokolovac 1898', Požega
9. 11.	Martinje u Požezi <i>Požega, Požeška gora</i>	HPD 'Sokolovac 1898', Požega
9. 11.	Memorijalni uspon na Srđ <i>Nuncijata - tvrđava Strinčijera - tvrđava Imperijal</i>	HPD 'Dubrovnik', Dubrovnik
14. 11.	Martinje u Kutjevu <i>Kutjevo, Krnija</i>	PD 'Vidim', Kutjevo Antun Koren, 091/54-59-153, www.-pd-vidim.hr
23. 11.	Skup markacista Dilja <i>Dilj, Prezdanak</i>	HPD 'Tikvica', Županja Berislav Tkalac, 099/67-64-736 Emilija Marković, 098/349-789
30. 11.	Memorijalni pohod na Anđinu baraku <i>Papuk</i>	PD 'Mališčak', Velika Drago Štokić, 098/17-10-681, dragostokic@net.hr
6. - 7. 12.	Planinarski foto-dia festival u Đurđenovcu <i>Đurđenovac + izlet na Krndiju ili Papuk</i>	HPD 'Sunovrat', Đurđenovac Antun Kasapović, 031/602-157, 091/45-44-185

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI:

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust **-10%**
a na jednokratno plaćanje karticama **-5%**